

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Thomae Młodzianowski Poloni, Societatis Jesu,
Praelectionum Theologicarvm Tomus**

**Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682**

Quæstio I. Quid pro Genere dicit justitia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82973)

TRACTATUS I.

De his, quæ magis speculativè noscenda
in præsentī.

*Magister Sententiarum nihil tractat, in speciali, de Virtute Iustitiæ; ple-
ne autem S. Thomas 2. 2. a. q. 57. ad 79. Imò, & sequentibus, si includas
partes potenciales Iustitiæ. Eum sequendo, sit.*

DISPUTATIO I.

De Essentia Iustitiæ.

Omnis essentia, in quan-
tū definibilis est, habet ra-
tionem compositi: quia im-
portat genus tanquam partem
materiam, & differentiam,
tanquam partem formalem. Hinc, ut cogno-
scatur essentia, prænosendum est illius Genus
& Differentia; quod etiam in præsentī facie-
mus.

QUÆSTIO I.

Quid pro Genere dicit Iustitia?

Indubie, Iustitia pro Genere dicit, quod sit
Virtus, & cum non sit Virtus Intellectus: ne-
mo enim ex eo iustus est proximè, quia scit bo-
nam esse Iustitiam; vel, quid sit esse iustum.
hinc debet esse Iustitia Virtus moralis adeoq;
Virtus voluntatis. Quia verò Virtus Iustitiæ,
ex Communi sensu, requirit auctoritatem, de-
bet esse Virtus moralis ad alterum; quæ omnia,
licet indubitata sint, more tamen scholastico
illustrari possunt. Ex quibus etiam inferes, agi
hic de Iustitia, non prout dicit complexionem
omnium virtutum, de qua Christus Matth. 5.
Nec sumitur pro gratia, quæ est Iustitia nostra,
eo quod nos iustificet: sed sumitur pro una ex
Cardinalibus Virtutibus.

DIFFICULTAS I.

An Iustitia sit Verè Virtus?

Sapius in Theologia sit Virtutis mentio,
Sicut enim tamen à Nobis non est ejus expo-
sita universaliter Natura, aliis difficultatibus,
tempus præcipientibus. *Nunc sit*

Punctum Difficultatis 1.

Quid Virtus in Genere?

Agemus hic, de Virtute generalissimè, hoc
est, prout est, quid Commune ad virtute-
tes, etiam phycas, quæ etiam herbis compe-
tunt, & ad virtutes Intellectuales, Morales &c.
sic sumptæ Virtutis.

PRIMA DEFINITIO est. *Quod, Virtus sit
Principium motus vel actionis.* Ita docet S. Th.
1. 2. q. 26. a. 2. ad 1. & q. 41. a. 1. ad 1. & sic pern-
citas, quæ est virtus avis, est principium celeris
motus.

Hæc definitio etiam habitibus peccaminosis
convenit: nam etiam hi sunt, principium actio-
nis, possuntque, licet improprie, appellari Vir-
tus, sumpta pro vi. Sicut venenum, dicitur esse
virtus occidendi, vel vis. Restrungendo autem
magis naturam Virtutis, addit ibid. S. Thomas
q. 55. a. 1. *Quod, Virtus sit perfectio potentie in ordi-
ne ad actum;* quæ definitio, videtur non esse u-
niversalis: quia non convenit ipsis potentiis,
quæ etiam sunt virtus: & tamen dici non pote-
runt perfectio potentie, sed potius ipsa poten-
tia in suo genere perfecta. Si quis tamen, per ly
Potentie; intelligeret perfectionem subiecti,
prædicta definitio etiam potentiis quadraret,
quæ sunt perfectiones subiecti.

Pressius autem definiendo Virtutem ex utra-
que hac phrasi S. Thomæ posset Virtus, ut sic,
definiri, quod sit *Principium perfectivum subje-
cti, in ordine ad actum.* Hanc definitionem pro-
bat ipsa inductio, quæ ostendet illam, quibus-
cunque cogitabilibus virtutibus applicari posse,
solis, & semper.

* A 4

Quod

R. P.
TH. MLOD
JANOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

Quod ipsum, insistendo phrasi S. Thomæ, tali discursu proponi potest. Virtus per Arist. est, *Species quadam habitus*; si est species habitus, debet esse, quid permanens, difficile mobile: quia verò hoc, quod est difficile mobile, potest convenire etiam iis, quæ virtuti, quæ tali, opponuntur, v. g. vitiis; fit, ut illa qualitas, debeat esse perfectio potentia, sed defectus ejusdem. Desumitur hoc, ex Arist. qui Lib. 7. Ph. t. 14. tractans de habitibus, tractat etiam de virtute, & insuper hæc habet. *Virtus enim perfectio quadam est, unumquodque enim tunc maxime perfectum est, cum adeptum est propriam virtutem, & maxime secundum naturam, ut circulus, tunc maxime secundum naturam est, cum maxime circulus est. Vitium autem corruptio horum & remotio est.* Ubi docet Arist. Vitium non esse perfectionem potentia. Quia verò perfectio uniuscujusque, spectatur in ordine ad suum finem, & ita, cum conjungimur nostro fini, qui est Deus, dicimur esse perfecti; perfectusque architectus est, qui finem suum, qui est ædificatio domus, secundum regulas artis, obtinet. Idem etiam & Virtus, quæ est perfectio potentia, tunc perfecta consideratur; quando consideratur in ordine ad suum finem. Porro, finis potentia, per ordinem ad quem consideratur ejus perfectio, est actus; hinc, quod perfectior est actus, eo supponitur major virtus; & sic: quia portatio centum, perfectior est, præ portatione decem, idem & virtus portativa centum, est major præ virtute portativa decem. Quod si perfectio virtutis, est per ordinem ad actum; fit, ut virtus sit perfectio potentia in ordine ad actum. Quod explicandum, secundum phrasas S. Thomæ, fuit.

INFER, Si Virtus est perfectio potentia in ordine ad actum, etiam ipse actus, erit perfectio ut quo, adeoque rationem formalem virtutis, participare poterit.

SECUNDA DEFINITIO ex Arist. verbis, est, qui l. 1. Phys. t. 16. docet: *Virtutem esse dispositionem perfecti ad optimum.*

De hac Definitione, sic discurre potest. Dispositio omnis, ex hoc ipso, quia dispositio est, debet esse ad alterum, nempe ad id, quod disponit; & si non esset ad alterum, hoc ipso dispositio non esset: non enim disponderet, sed adferret jam possessionem ejus, quod intenditur. Et, sicut Forma substantialis, qui non ordinatur ad aliud, dispositio non est; secus calor, qui disponit ad formam substantialem: ita & omnes reliquæ dispositiones incompletionem important, desideriumque ulterioris completionis. Hocque ibi expressit Arist. *Virtutes, inquit, & Vitium, sunt ad aliquid.* Quod si, omnis dispositio, est ad aliud, etiam Virtus, quæ dispositio est, per Arist. erit ad aliud.

Quia verò ipsa ratio, disponens per sui conjunctionem meram cum subiecto, quod dispo-

nit, facit illud, vel bonum, vel malum: Debet enim tribuere subiecto, cui inest, effectum suum formalem; cumque Virtute nemo malus reddatur, sequitur, ut Virtus, sit dispositio perfecti, seu perfectiva subiecti, perfectum non inveniens, sed faciens. Propter quod etiam appellatur à S. Thom. hic q. 71. a. 2. in Corpore: *Dispositio quadam alicujus convenienter se habentis, secundum modum suæ naturæ*; quod scilicet accessus virtutis, faciat subiectum convenienter se habere. Et quia, nihil convenit alicui, quod ei contra naturam est, fit, ut faciat virtus convenienter se habens subiectum, idque secundum modum suæ naturæ.

Jam verò, illud, convenienter se habere subiectum secundum modum suæ naturæ, cum non stet in sola dispositione perfecti, ut dictum est; videndum est, ad quidnam disponat illud perfectum? & hoc Arist. dicit esse, Optimum: Dicit enim, *quod, Virtus sit dispositio perfecti ad Optimum.*

De quo ipso, Optimo, quæritur, quid sit? explicandoque, quid sit, istud Optimum, attingenda est.

TERTIA DEFINITIO Virtutis, ex S. Thomæ; nempe quod *Virtus sit ultimum potentia.* Quo principio utitur l. 2. q. 55. a. 1. ad 1. & a. 3. in Corpore & aliis locis. Ad quod enodandum.

SUPPONO 1. Doctrinam Arist. l. 1. de Cælo tex. 116. qui ponit, hæc verba: *Si igitur aliquis potest movere per stadia 100. aut levare pondus, semper ad plurimum dicimus, quasi diceret. Si detur aliquis habens tantum roboris, ut & conficere 100. stadia, & simul possit portare talenta 100. conficiendo stadia nonnisi centum, non facit hoc, quod plurimum potest, sed ad plurimum suæ potentia, scil. extendi potest; quia plurimum tum primum facit, cum utrumque facit.* Subdit Arist. *quamvis & partes, quæ infra sunt, possit, si & excessum, tanquam oporteat definiri potentiam ad finem excessus*, quasi dicat, qui potest minus, si possit adhuc plus, nondum per illud minus, potentia illius exceditur, neque venit ad finem, sed, ultra quod excedatur, jam potentia. Concluditque tex. 117. *Nihil autem, inquit, nos turbet, determinetur enim secundum excessus finem, id quod propriè posse dicitur.* quasi dicat: posito quod v. g. non possit aliquis portare ducenta, possit tamen portare 100. non finitur excessus per 60. sed nonnisi 100. quod 100. terminat excessum, tanquam terminus Aquo; ita, ut incipiendo à post 100. jam sit excessus. Centumque est simul finis potentia: quia quod est finis, complectitur omne illud, quod potest potentia, adeoque est ultimum potentia.

SUPPONO 2. ex S. Thom. Quodnam sit istud ultimum potentia? quod ultimum, dicitur Virtus. Explicat id l. 2. q. 55. a. 1. ad 1. dicitque quod, quando virtus dicitur esse ultimum po-

ten-

potentia, virtus sumatur pro eo, ad quod est virtus. Quod ipsum, per eundem dupliciter accipitur: pro ipso, scilicet, obiecto virtutis; ad obiectum enim est virtus, & pro actu virtutis. Quare autem obiectum & actus sunt ultimum potentia? hæc ratio assignari potest: quia sicut meta jaculatoria, est ultimum jaciendi, metam enim intendit; ita & attingentia obiecti, est ultimum potentia: potentia enim intendit obiectum. Et sicut, ultimum est, ultra quod nihil extenditur: sicut item finis est, quo possessio, cessat motus: ita, & obiectum est id, cuius habitus attingentia perfectâ, nihil ultra querit habitus, nec se ultra extendit. Actus etiam est ultimum potentia: quia omne ultimum præsupponit ante se alia, sique illa non præsupponeret, non esset ultimum, sed unum; & insuper, post se non supponit aliud: quia aliàs esset potius primum, vel intermedium, hocque ipso ultimum non esset. Porro, quando habetur unio ipsius virtutis animi cum potentia, non dum habet virtus ultimum sui; cum prius sit unire sese subiecto posterius illud disponere, sequitur, ut illud uniri virtuti, non sit ultimum ejusdem: disponere etiam non est ultimum virtutis, ut dictum supra: quia autem ultra actum non potest potentia; actus, erit ultimum potentia. Finge enim oculum non posse ulterius videre; sed omnes visiones eliciisse, jam habet ultimum suæ oculationis, estque perinde inutilis videndo, atque digitus auricularis.

SUPPONO 3. Quod ultimum potentia, & optimum potentia, sint idem: si enim ultimum potentia, non esset optimum, esset illi conveniens progressus ulterior, nempe ad perveniendum ad optimum: Optimum etiam debet esse ultimum: quia, si non esset ultimum, esset ulterior progressus in comparatione boni ultra superlativum. Quod insuper in hoc resolvitur: quia definitivè, Optimum est ultimum boni.

His suppositis

Textitur discursus. Virtus unione sui ad subiectum, faciendo illud perfectum, disponit illud ulterius: nempe ad ultimum potentia: h. e. complectens omne illud, quod potest subiectum cum illa potentia, ut dictum Suppos. 1. Hoc ipsum ultimum potentia, licet sit, & obiectum, est etiam & actus, ut dictum supposito secundo. Si actus est ultimum potentia, & subiecti informati illa virtute, sequitur, ut actus sit etiam Optimum potentia, ut dictum Supposito 3. Hoc autem explicandum fuit.

DEFINITIONE sumpta ex 7. Phys. non est contentus Vasq. l. 2. d. 7. 9. n. 4. & d. 84. num. 16, Cum quo

DICES 1. Arist. illic loqui, de robore & pulchritudine, non de definitione virtutis: nominèq; Optimi, intelligit ibidem Naturam.

RESPONDETUR. Loqui, illic Arist. de vir-

tute; pro exemplo autem non nisi, ponit robur: quia & hoc, est species virtutis, &, ad aliquid. Verba textus: *Virtus autem omnis & vitium eorum, quæ ad aliquid sunt*, quod exemplificans addit, *similiter autem* (en, particulam exemplificativam) *pulchritudo & robur*. Negatur item, per Ly optimum intelligere illic Aristotelem, naturam. Vel intelligit naturam eo modo, quo illam accipit S. Thom. definiendo virtutem per, *convenienter se habere secundum naturam*.

DICES 2. Unius una est definitio: hic autem tres definitiones posita.

RESPONDETUR. Esse tres hic definitiones diversas, quoad phrasim, non autem quoad formalitates explicativas: Omnes enim in hoc conveniunt, quod virtus sit principium perfectivum subiecti, in ordine ad actum.

DICES 3. Dantur virtutes potentia seu materia, cui non competit habere actum. Ergo per ordinem ad actum, non definienda virtus. Rursus, illa definitio videtur competere naturæ, adeoque, non soli virtuti.

RESPONDETUR. Materia non competere habere actum, qui sit motus efficientis, sed competit illi habere actum, qui sit exercitium potentia. Hic autem, Ly, actus; sumitur pro aliquo communi horum membrorum. Natura etiam non potest dici perfectio subiecti ipsiusmet præsuppositiva, cum sit potius ipsum subiectum. Jam autem virtus, præsupponit subiectum.

Talis ergo erit Categoria virtutis. Virtus, ut sic, sic sumpta, in quantum coincidit, cum vi, vel facultate; & sic trahi potest ad vitia, abusive & antiphrastice: licet enim omnis virtus sit vis; non tamen omnis vis, sine abusu & antiphrasi, dici potest virtus; consequenter, sumetur tunc virtus, ita latè ad abusivas illas locutiones, sicut sumitur ens commune ad entia, & non entia, seu negationes. Postea sequitur, virtus pressè sumpta, supra definita, quæ, in quæ membra dividatur, ostendit.

Punctum Difficultatis 2.

Quæ Divisio Virtutis ut sit?

Dividitur virtus, in virtutem materia, & in virtutem formæ. Prior illa, est virtus, per S. Thom. ad esse, posterior, ad agere. Ratio hujus divisionis ex S. Th. 1. 2. q. 55. a. 2. in corpore ex habitis. Virtus importat quandam perfectionem potentia: &, cum duplex sit potentia; potentia ad esse, tenebit se ex parte materia, quæ est ens in potentia: potentia autem agere, se tenet ex parte formæ, quæ est principium agendi, eo, quod unumquodque agat, in quantum est in actu. Nomine virtutis materia, potest

est

est venire emanativitas quantitatis, & aliarum perfectionum.

Virtutes Formæ, possunt dividi in virtutes Physicas: & in virtutes intentionales. Prior illæ, sunt perfectiones formæ, in ordine ad actum Physicum. Posteriores sunt perfectiones, in ordine ad actum Intellectus, & Voluntatis.

Hinc Virtutes Intentionales dividuntur in Intellectuales & Morales; illæ perficiunt Intellectum, hæ voluntatem. Virtutes intellectuales, præter divisionem in Naturales & Supernaturales, dividuntur in Speculativas, & Practicas. Speculativæ sunt, Intellectus, Sapientia, Scientia. Practicæ autem sunt, Prudentia & Ars, quamvis etiam Prudentia soleat numerari, inter virtutes voluntatis reductivè & finaliter, seu, ut loquitur S. Thom. ibid. q. 58. a. 3. ad 1. *Licet prudentia, secundum essentiam suam sit intellectualis virtus: secundum tamen materiam, convenit cum moralibus virtutibus: est enim recta ratio agibilium.*

RATIO. Divisionis harum virtutum intellectualium, deducitur ex S. Thom. 1. 2. q. 56. a. 2. in (.). Cum, ut sic, virtus, sit perfectio potentie in ordine ad actum, etiam virtus intellectus illud erit, quod est perfectio intellectivæ, in ordine ad actum. Quia verò intellectus est, qui versatur circa verum; hinc, quod erit perfectio intellectivæ in ordine ad verum, erit perfectio intellectivæ in ordine ad actum illius. Verum autem ipsum, dupliciter considerari potest, in quantum est per se ipsum notum, & in quantum notum, per aliud. Virtus versans circa verum, per se ipsum notum, est intellectus, seu habitus primorum principiorum. Vel ob hanc proportionem: quia sicut omnes actus intellectus, pendent elicitive ab intellectu; ita omnes Conclusiones à primis principiis, tanquam motivis illuminativis, & unde fit deductio. Si autem, sit Verum notum per aliud, notificatio illa erit notificatio per causam, h. e. per principium influens in illam notitiam motive, quod ipsum esse notum per aliud, tanquam, per causam, dupliciter adhuc fieri potest, vel, per causam altissimam, & hoc erit Sapientia; vel, per causam, quæ sit quidem ultima, sed nonnisi in aliquo genere, & hoc erit, Scientia. Quia autem intellectus, non tantum sistit in speculatione veri, sed etiam se extendit ad praxim, indigebit complente se perfectione ad actus etiam practicos. Cumque ad praxim descendatur, vel faciendum, vel agendo, de quorum distinctione alibi, ad faciendum, dirigit quidem ars, quæ definitivè per S. Th. 1. 2. q. 57. a. 3. *est Ratio recta aliorum operum faciendorum:* & Prudentia insuper erit necessaria, quæ definitivè est, recta ratio agibilium.

Quod attinet ad Virtutes voluntatis perfectivas voluntatis, in ordine ad actum moralem: eas alia phrasi describit Arist. 2. Eth. cap. 2. *Vir-*

tus est habitus electivus in mediocritate, quantum ad nos, consistens. Et, hinc oritur divisio virtutis, spectantis medium rei, & medium rationis, de quo aliàs.

Sed jam, sub finem est necesse, totius quaternarii numeri virtutum moralium, rationem reddere. Quia habet S. Thom. 1. 2. q. 61. a. 2. in Corpore: quam placet ipsis terminis S. Thom. ponere: *Numerus aliquorum accipi potest, aut secundum principia formalia, aut secundum subiecta, & utroq. modo inveniuntur quatuor virtutes Cardinales. Principium enim formale virtutis, de qua nunc loquimur, est rationis bonum, quod quidem dupliciter potest considerari. Vno modo, secundum quod in ipsa consideratione rationis consistit, & sic, erit una virtus principalis, quæ dicitur, Prudentia. Alio modo, secundum quod circa aliquid ponitur rationis ordo, & hoc, vel circa operationes; & sic est Iustitia, vel circa passiones. & sic necesse est esse duas virtutes: ordinem enim rationis necesse est ponere circa passiones considerata repugnantia ipsarum ad rationem, quæ quidem potest esse dupliciter. Vno modo, secundum quod passio impellit ad aliquid contrarium rationi, & sic est necesse, quod passio reprimatur, & ab hoc denominatur, Temperantia. Alio modo, secundum quod passio retrahit ab eo, quod ratio dicat: sicut timor periculorum vel laborum, & sic necesse est, quod homo firmetur in eo quod est rationis, ne recedat, & ab hoc denominatur Fortitudo, & similiter secundum subiecta idem numerus invenitur. Quadruplex enim invenitur subiectum huius virtutis, de qua nunc loquimur, scilicet, rationale per essentiam, quod prudentia perficit, & rationale per participationem, quod dividitur in tria; id est, in voluntatem, quæ est subiectum Iustitiæ; & in concupiscibilem, quæ est subiectum Temperantiæ, & in irascibilem, quæ est subiectum Fortitudinis.*

Præter autem has Divisiones Virtutis, sunt aliæ, sed minus necessariae: in virtutem veram, & virtutem fictam. *Jam sit*

Punctum Difficultatis 3.

Proponitur, & probatur Conclusio.

DICENDUM est 1. *Iustitiam esse Virtutem.*
PROBATUR 1. Auc. Arist. qui 5. Eth. c. 1. sic ait: *Atque hoc quidem Iustitia virtus perfecta est, non absoluto tamen, sed ad alterum. Quo termino, non negat Iustitiam esse virtutem, simpliciter: sed dicit, esse virtutem, quæ non sistit in solo ordine ad subiectum suum, ejusque dispositione bona, sed respicitalium. Unde inferius subdit: Ac perfecta quidem maximè est: quia perfecta est virtutis usus perfecta autem: quia, qui eam habet non solum secum, sed cum altero etiam, virtute, uti potest.* Idem docet S. Thom. 2. 2. q. 58. a. 4.

PROBATUR 2. Ratione S. Thom. Quod facit humanas operationes bonas & rectas, est Virtus: ut colligere est ex definitione Virtutis; sed Iustitia facit humanas operationes bonas & rectas.

rectas. Quod ipsum probatur, tam quoad Majorem quam, quoad Minorem. Quod reddit actum attingentē regulam rationis, secundum quam actus humani rectificantur; est virtus. Sed Justitia est talis: dicitur enim ratio suum cuique tribuendum &c. similia, quæ omnia spectant ad Justitiam.

PROBATUR 3. Vera est hæc universalis. Omnis perfectio subjecti in ordine ad actum, est virtus: est enim definitio, quæ convenit omni. Ergo vera & hæc, particularis. Aliqua perfectio subjecti, in ordine ad actum, est virtus. Sed Justitia, est aliqua perfectio subjecti in ordine ad actum. Ergo est virtus. Subsumpt. Antec. probatur Perfectio subjecti, in ordine ad actum, qui est ad alterum, reddit unicuique quod suum est. Subsumo. Sed Justitia est redditiva unicuique quod suum est. Ergo Justitia est perfectio subjecti in ordine ad actum, qui est ad alterum. Prima propositio, probatur. Si illa non esset vera, deberet ex regulis de Contradictoriis. Contradictoria illius esse vera, nempe, perfectio subjecti in ordine ad actum, qui est ad alterum, non reddit unicuique quod suum est: hoc autem dici non potest quia aliis furari esset bonum. Et sic ut conjunctio contradictoriorum in intellectu, est quid absonissimum: ita, & conjunctio eorundem in moralibus, est mala, secundum proportionem cum intellectu alibus. Si autem furtum esset bonum, esset talis conjunctio: nam haberet aliquis alienum, ut proprium, cum non sit proprium. Minor illa principalis, probatur, ipsa suppositione. Quæstionis: de taliter enim sumpta justitia loquimur, quæ sit redditiva unicuique quod suum est.

OBJICITUR 1. Nullus est virtuosus per necessitatem. Omnis Justus, est virtuosus per necessitatem. Ergo nullus Justus est virtuosus. Ergo, neque justitia faciens justum, erit virtus. Minor probatur: quia alienum v.g. reddere est necesse, punire item malos, est necesse, &c. similia.

RESPONDETUR. Necessitatem coactivam, quæ excludit lubentiam agentis, & in ordine ad meritum, libertatem destruere rationem virtutis, sed non necessitatem quam dicit hoc principium ad hos suos actus. Explicatur distinctio. Non omnis necessitas destruit rationem virtutis. Nam, cum aliquis exercet actum virtutis, necesse est, ut illum exerceat ex suppositione, & tamen tunc, vel maxime virtuosus est; debetque omnino dari aliqua virtus, quæ tamen necessitatur ad suos actus, v.g. liberalitas ad faciendas moderatas distributiones gratuito de proprio, & tamen, ut supponitur, hoc virtutis est. Quia autem necessitas, quæ habetur in virtute justitiæ, non adfert destructionem potentie proximæ ad utrumlibet non adfert coactionem &c. ideo hæc necessitas, nec destruet rationem Virtutis.

OBJICITUR 2. Quod non compatitur secum alias virtutes, non est virtus. Justitia non compatitur secum alias virtutes: quia restitutio bonorum, non compatitur secum virtutem paupertatis: nam vult esse habentem unde reddat, &c. similia.

RESPONSUM est ad similem objectionem in materia de Pœnitentiæ virtute. Quod omnes virtutes compatiuntur se, ratione sui; licet non compatiuntur se omnes ratione extremorum: h.e. cum utrumque extremum actione honesta exerceri potest. Unde virtus justitiæ & paupertatis, compatiuntur se ratione sui, sed non compatiuntur se ratione extremorum: nam hoc, quod est habere, & ex habito dare, est extremum, ad quod attendit justitia. Jam autem extremum ad quod attendit paupertas, est non habere (supple proprium) nec ex habito dare. An autem Religiosus teneatur ad restitutionem de acceptis in seculo? de hoc, in materiamorali.

OBJICITUR 3. Virtus non potest supponere peccatum: debet enim esse bona, si bona, ex integra causa, si ex integra causa, non debet supponere malum. Jam autem Justitia saltem reformativa, supponit peccatum.

RESPONDETUR. Quod virtus supponere possit peccatum, tanquam abolendum, & destruendum: licet, non supponat peccatum tanquam aliquid à se intentum, sed de his fusiùs in materia de pœnit.

DICENDUM 2. *Justitiam esse virtutem moralem.*

PROBATUR 1. Virtus, quæ ponit actiones voluntatis honestas, ut notum est, ex definitione virtutis moralis, est, virtus moralis. Sed Justitia ponit actiones voluntatis honestas: quia ponit actionem voluntatis de servando Jure indemni aliis, ponendaque æqualitate, &c. nemo enim sola cognitione debiti reddendi, fit justus. Ergo.

CONFIRMATUR insuper. Virtus respiciens bonum, est virtus voluntatis. Unde etiam virtutes respicientes verum, dicuntur esse virtutes intellectus. Quod utrumque in hoc fundatur. Quia virtutes, sunt perfectio potentiarum: sed, non essent perfectio potentiarum, si virtutes respicientes bonum, non essent virtutes voluntatis, & respicientes verum, non essent virtutes intellectus.

Quod ipsum probatur. Illud non potest esse virtus, & perfectio alicujus potentie, quod illam non juvat habendo se circa suum objectum. Et, sicut non juvatur, oculus speciebus audibilibus, vel sono: quia hæc non juvant oculum ad habendum se recte circa suum objectum, ita nec virtus juvaret potentiam, nec esset ejus perfectio: nisi participaret de objecto illius potentie. Sed Justitia respicit bonum. Quod ipsum probatur. Quia speciem boni respicere, est respicere bonum. Quod ipsum probatur. Quia

ex una

ex una parte virtus potentiae, non debet habere potentiae rationali aequale objectum. Hinc, non nisi scientia, ut sic, vel potius aggregatum omnium scientiarum, & noticiarum respicit intelligibile, vel verum, ut sic, quod respicit potentia intellectiva, sed particulares scientiae, & speciales notitiae respiciunt certum verum. Quod si virtus potentiae, non respicit sub eadem universalitate objectum, sub qua respicit potentia, etiam virtus iustitiae non debet respicere bonum, sub ea universalitate, sub qua respicit ipsa voluntas: sed sufficit, quod respiciat speciem boni. Ex alia parte, quod, respicere speciem boni: sit respicere bonum, inde probatur: quia de illa specie boni, vera est praedicatio, quod sit bonum; aliàs non esset species boni. Ergo respicere speciem boni, est respicere bonum. Sed iustitia respicit speciem boni: quod probatur: quia respicit, ut infra probabitur, honestatem aequalitatis ad jus alienum. Ergo respicit speciem boni, est etiam honestum. Si autem respicit iustitia bonum, & est virtus voluntatis, erit virtus moralis; hæc enim hic pro eodem sumuntur.

PROBATUR 2. Virtutes, necessariae sunt ad perficiendas potentias animae. Unde illud Ethicorum, de creaturis dictum: *Nemo naturam suam habet virtutes*. Experientiaque docet, virtutes agendo acquiri; deberemusque omnes esse aequales virtute, si illas cum natura haberemus. Neque enim defectus virtutum, posset rejici in dispositionem & organorum ineptitudinem: experimur enim similes complexionem, dissimiles virtute: & eandem complexionem olim bonam, ita depravari, ut deterrimam. Sed si iustitia non esset virtus voluntatis, non perficerentur potentiae animae, quod ipsum probatur: Ponamus concupiscibilem & irascibilem, esse distinctos realiter appetitus (nam indistinctio non officit, ne multiplicentur habitus intellectus, utpote potentiae indistinctae ab anima) tunc voluntas ipsa rationalis non haberet suam perfectionem, nisi ponatur esse illius virtus iustitia. Assumptum probatur: quia actus hic, qui dicit, *volo reddere alienum*, non est actus irascibilis potentiae, quia hæc extenditur ad circumstantiam maliamovendi: Neque enim actus illius principium est potentia concupiscibilis: quia hæc ordinatur ad bonum delectabile acquirendum, quale non est objectum illius redditionis, per se loquendo. Ergo ille actus spectat ad voluntatem rationalem, secundum se spectatam. Ergo iustitia debet esse virtus voluntatis, quæ talis, utpote perfectio ita dictantis voluntatis.

PROBATUR 3. citata Aug. S. Th. I. 2. q. 69. a. 2. & Arist. 5. Eth. c. 2. *Iustitia, ait, est quæ iustus dicitur iusti, operator ex electione*. Certè autem electio voluntatis est.

OBJICITUR 1. Nemo potest esse iustus per actum voluntatis, nisi prævio dictamine de honestate aequalitatis. Ergo iustitia complectitur in se perfectionem illam dictandi, adeoque erit virtus, quæ intellectus, quæ voluntatis.

RESPONDETUR. Imprimis, Argumentum multum probare: probat enim, nullam esse virtutem, quæ sit virtus, non nisi voluntatis, cum unaquæque requirit præcognitum.

Directè autem. Concesso Anteced. Dist. Conf. Ergo iustitia complectitur in se vim illam dictandi, tanquam quid necessariò prærequisitum, applicansque objectum voluntati. Concedo Conseq. complectitur in se vim illam tanquam rationem suam, saltem partialiter formalem. Nego Conseq. Illa enim ratio saltem partialiter formalis, est alicujus virtutis, quæ sola habità, jam partialiter habetur virtus. Illo autem dictamine posito, nondum habetur partialiter ratio formalis iustitiae: Hæc enim non potest esse, quid commune injusto: cum tamen illa vis dictandi, etiam in injusto, quæ tali, reperitur: si enim non haberet dictamen de honestate iustitiae, per actum humanum, non esset injustus.

OBJICITUR 2. ex Buridano, apud Valent. disp. 5. q. 2. §. 4. Passiones appetitus sensitivi impediunt, quominus exerceatur opus iustitiae, ut immoderata cupiditas pecuniarum, ira erga creditorem. Ergo, ut superet omnes difficultates, ponenda erit iustitia, etiam in appetitu sensitivo.

RESPONDET Valent. Quod, ad virtutem pertineat quidem, superare difficultates ortas ratione materiae, huic virtuti debite, sed non ratione materiae aliis virtutibus debite; aliàs, si ad unamquamque virtutem spectabit superare quascunque difficultates ratione materiae, non dabitur jam locus aliis virtutibus, nec jam dabitur virtus specialiter opponibilis avaritiae, quæ pecunias appetit, &c. similia.

RESPONDETUR 2. Dupliciter potest considerari, quod ponatur virtus iustitiae in potentia sensitiva. Primo, per modum occasionis imperandi iustitiam. Et taliter poni potest, etiam in appetitu sensitivo: Nam & passio sensitiva potest dare occasionem, ut imperetur formalis actus iustitiae vel injustitiae. Secundo, quoad ipsum formale exercitium v.g. iustitiae; sit in ipsa & ab ipsa potentia sensitiva: & sic, non potest poni iustitia in potentia sensitiva: quia actus iustitiae formalis, respicit objectum formale iustitiae; objectum autem formale iustitiae, excedit potentiam sensitivam: illa enim respicit coloratum, odorabile, tangibile, &c. Iustitia autem & honestas illius, nihil horum est. Quod si objectum formale iustitiae, potentia sensitiva attingere non potest, neque illius capax

erit.

DIFFI-

DIFFICULTAS II.

An Iustitia sit virtus ad alterum?

DICENDUM est, *iustitiam esse virtutem ad alterum*. Est sententia communis apud Tamer. d. 4. q. 2. n. 4. Lugo d. 1. n. 19. Dicast. d. 1. dub. 1.

PROBATUR 1. Auc. Arist. qui 5. Eth. c. 1. sic ait: *Ac perfecta quidem maxime est; (supple iustitia) quia perfecta virtutis est usus; perfecta autem, quia qui eam habet, non solum secum, sed etiam cum altero, virtute uti potest.* Et inferius: *Ob id quoque ipsum, Iustitia sola ex omnibus virtutibus esse alterum bonum videtur.* Accedit S. Th. q. 58. a. 2.

PROBATUR 2. Ratione S. Thom. cit. Virtus, cuius obiectum est ad alterum, & ipsa est ad alterum: Obiectum enim ipsum formale, ex eo quod formale sit, specificat & format virtutem, ut Inductio ostendit. Iustitiæ autem obiectum formale, est ad alterum, quod probatur: quia formale iustitiæ, est æqualitas, hæc autem est ad alterum: *Nihil enim est sibi æquale, sed alteri, inquit S. Thom.* Et certe, si æqualitas non esset ad alterum, relatio non esset ad aliud: æqualitas enim, est etiam quædam species relationis.

PROBATUR 3. Falsa est hæc universalis. Nulla virtus est ad alterum. Ergo, vera hæc contradictoria. Aliqua virtus est ad alterum. Sed hæc non est alia, nisi iustitia. Ergo. Falsitas universalis negativæ per hoc probatur: quia falsa est hæc universalis. Nullum vitium est ad alterum, aliàs occidere alium, non esset vitium; voluntasq; illa, utpote specificata ad alterum, in volente, non esset mala: quia malitia, quæ deberet esse ex ad alterum, nulla est, sed non nisi occidere seipsum, malum foret. Ergo & illa alia falsa est. Nulla virtus est ad alterum: aliàs daretur vitium, cui nulla virtus opponere se posset, hocque ipso, illud vitium non esset vitium: quia necessarium, utpote, cui nulla virtus sit opponibilis: sicut enim vitio gulæ, non opponitur liberalitas, nec fortitudo: quia malitiæ gulæ non est opposita proportionatè bonitas libertatis, & fortitudinis; ita nec vitio ad alterum, opponetur quidquam; si non ponatur bonitas ad alterum, opposita proportionatè malitiæ ad alterum.

Rursus. Si vera est illa universalis; Nulla virtus est ad alterum, etiam vera hæc deberet esse: Nulla operatio bona, est ad alterum: consequenter, nemo alteri bene vult, donat, accipit, &c. Seq. probatur: quia daretur, actio sine principio.

Confir. Operatio aliqua ad alterum, vel potest fieri bene vel male, vel non potest: si non potest. Contra erit. Si enim id habent aliquæ operationes, cur non & illa ad alterum: essetq; vel essentialiter bona, si nunquam posset fieri mala, adeoq; vel maxime virtuosa: consequenter dabitur virtus vel exinde ad alterum: quia maxima perfectio, divinæq; similis est, non posse

esse malum. Vel certè esset operatio talis, quæ non posset alia boni, nisi illa essentialiter mala; hocq; ipso non mala, ad eum modum, quo si circa obiectum bonum, quod est Deus, non posset fieri essentialiter, alia actio, quam odium Dei; hoc ipso, odium Dei, non esset malum; quis autem dicit nullam operationem malam esse? quod si operatio ad alterum, potest bene vel malè fieri, hoc ipso dabitur virtus determinans, ut non nisi bene fiat.

Neq; valet, si, dicas, illam actionem ad alterum, esse essentialiter indifferentem, h. e. de cuius ratione sit neque esse bonam, neq; unquam esse malam: quia si aliæ indifferentes actiones non sunt tales, cur hæc una, quæ est ad alterum, erit talis? Deinde & esset illa actio essentialiter indifferens, & non esset; esset, ut supponitur, non esset autem: quia hoc non potest dici essentialiter indifferens, quod non est ad utrumlibet, sed est ad neutrumlibet. Est autem ad neutrumlibet, quod non potest melius esse, non potest esse bonum &c. pone enim indifferentiam voluntatis secundum quam v. g. non possit unquam velle deambulare; nec possit unquam velle, non deambulare; quæ erit hæc illius indifferentia? ita & in præsentī. Dicamq; etiam lapidem esse indifferentem essentialiter ad motum: quia essentialiter est illi, non posse velle movere; & non posse se nolle movere.

Posito ergo, quod aliqua virtus sit ad alterum. Probatur, hanc non esse aliā, nisi iustitiam. Tum quia, quæcunq; aliæ virtutes ostenduntur, quæ sunt ad alium, sunt species, quamvis non rigoroſe iustitiæ, qualis est Pietas, Religio &c. Tum quia. Prudentia, non est ad alterum, sed est in bonum dirigentis se; licet ex consequenti redundet in bonum alius. Virtutes etiam concupiscibiles, non sunt ad alterum, sed ad refrenandam concupiscentiam concupiscentis. Idemque descendit de virtutibus irascibilibus. Ergo sola, saltem ex cardinalibus virtutibus, iustitia, erit ad alterum. Tum quia, nulla alia virtus in sua ratione formali importat clarè, & distinctè speciem relationis ab Arist. agnitam, qui præter Unitatem & Actionem, ponit etiā Æqualitatem.

OBJECIT sibi 1. Dicastillo. Qui retinet suum jus illud defendendo, vendicando proprium, ab alio possessum desiderando sibi solvi, &c. similia, iustè dicitur agere, & tamen hæc iustitia non est ad alterum. Ergo iustitia non est virtus ad alterum. Respondet Dicast. cit. num. 7. Talem iustè agere, non propter actum positivum conservandi jus; sed propter actum negativum non accipiendi aliquid ex rebus alterius: ideo enim, qui res suas defendit, dicitur iustè, agere: quia nihil accipit de alieno: & non violat jus alterius.

Hæc Responsio NON SATISFACIT. Quia, in communi æstimatione, & usu dicendi, non solum dicitur iustè aliquis agere: quia vindicando res suas, non accipit de alieno: sed etiam

R. P.
TH. MLOD
ZIAŁOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

sub hac formalitate, quia proprium eliberat; debuisseque ratio reddi, cur actus ipse ille positivus, iustitialis non sit, & quidem, ratio, quæ non petat principium. *Hinc*

RESPONDET 2. aliter Lugo cit. n. 20. Non esse in creditore actum iustitiæ propriæ, & rigoroſe, si desideret, ut solvat illi debitor: sicut nec ideo sum gratus, quia desidero aliquem esse mihi gratum: nec ideo sum liberalis, quia desidero te erga me liberalem. Nam licet possim desiderare tibi hos actus, ex affectu ad honestatem objectivam illarum virtutum, illud tamen objectum non refundet honestatem propriam gratitudinis, & liberalitatis in quemlibet actum, quem terminat, sed solum in illum honestatem. Sic etiam, ille est iustus, qui vult ipse non violare jus alienum, non qui vult, alium non violare jus alienum: quæ differentia ex parte objecti sufficit ad hoc, ut illi duo affectus in ratione virtutis, & in genere moris, differant. De quo eodem puncto ita discurrebat. d. 3. de Pœnitent. n. 30. Quod specie differre, sit notabiliter differre: potest tamen contingere, ut, quæ notabiliter differunt in ordine ad aliquem finem, nihilominus ad aliam considerationem, non differant notabiliter. Et ita, voluntas furandi argentum, propter bonitatem argenti, differt physicè à voluntate furandi aurum propter bonitatem auri; & tamen illæ duæ voluntates non differunt specie Theologica. Simile quid accidit in virtutibus: quia duæ honestates objectivæ castitatis alienæ & propriæ, non differunt specie Physica: quia finis & motivum utriusque, est idem; differunt tamen specie morali: in hac enim consideratione multum differt, Velle me esse castum, &, velle, quod alii sint casti.

Hæc Responsio. NON SATISFACIT. Quia, præter infra dicenda, quæ contra illam applicari poterunt, non probat aliqua, quæ probanda fuerunt. Nego enim, quod actus elicited propter honestatem propriam alicujus virtutis, non deriver suam honestatem in illum actum, nisi quis velit, sibi non nisi, illam honestatem. Nego item, quod differentia ex parte subjecti sufficiat ad hoc ut illi duo affectus in genere moris differant. Nego item, quod, in actionibus virtutum, species eadem Physica virtutum, non sit species Moralis: nam in virtutibus, species morales indistinguitur à specie Physica motivi: quæ enim est species morales, nisi honestas motivi morales? motivum autem ipsum, nihil aliud est, præter ipsum specificativum Physicum virtutis, vel vitii.

Exemplum autem illud, quod adfert, de voluntate furandi aurum, vel argentum, non convenit. Nam Physica ratio auri, vel argenti, non ingreditur Physicam rationem motivi, quâ Physica illa ratio, constituit actum moralem: sed per accidens se ad hoc habet. Jam autem, si

mihi, sive alteri, propter hanc in specie Physicam honestatem virtutis, aliquid velim, in quantum illa ingreditur moralitatem, tunc jam illa species honestatis, per se ingreditur illam virtutem, utpote motivum per se intentum.

Ut huic difficultati satisfiat, alias etiam in materia de Pœnitentia tractata, ubi quæritur, an etiam peccata aliena sint materiale pœnitentiæ objectum.

SUPPONO 1. hoc, quod est desiderare sibi solvi à debitore, &c. similia; in quibuscunque aliis virtutibus, contingere potest imprimis, accipiendo virtutis alicujus motivum formale, non nisi pro suo materiali, desiderando æqualitatem iustitiam, propter commodum suæ fortunæ, ditationis, sufficientiæ sumptuum ad tractationem, ne irrideatur tanquam contemptui habitus per denegatam solutionem, &c. similia. Eo casu, desiderium illius solutionis, non est actus iustitiæ. Ratio. Quia nihil in ratione actus iustitiæ constituitur sine formali iustitiæ; sed tunc non haberet formale iustitiæ: hoc enim est formale, quod pro ratione ultimata actus, hic & nunc reddi potest: jam autem hic & nunc æqualitas non potest reddi pro tali ratione, sed potius v.g. sufficientiæ sumptus ad tractationem.

Deinde, quando assumitur formale alicujus virtutis non nisi pro materiali, restringiturque per ulterius aliquid: videtur intercedere tacita aliqua refutatio prioris. Unde qui attendit non nisi sufficientiam sumptuum ad tractationem, etiam si sciret nunquam sibi reddendum, sed quia non reddendum est, ideo se habiturum sufficientiam sumptuum ad tractationem, aliquo alio, illos sumptus suppeditante, ideo, quia alius non reddidit, bene esset contentus; quod est, non attendere ad æqualitatem iustitiam, quâ talem. Denique quando rectitudo Logica restringitur per hoc, quia directivè & scientificè conducit ad rectitudinem moralem, quâ talem, evadit ille actus non Logicus, sed Ethicus. In quantum autem, hæc ipsa rectitudo moralis restringitur per rationem entis, evadit objectum Metaphysicæ. Ergo etiam æqualitas iustitialis restringatur per aliud motivum, non erit adhuc tunc actus iustitiæ.

SUPPONO 2. Hoc, quod est desiderare sibi solvi à debitore, potest etiam fieri ex motivo formali iustitiæ; ita, ut ultimo hic & nunc vestiat & formet actum, honestas æqualitatis iustitialis, & hic actus spectabit ad virtutem iustitiæ, idemque proportionaliter dicendum de aliis virtutibus, vel vitiis. Ratio. Tum quia. Actus vestitus consideratione entis, quâ entis, spectat ad Metaphysicam, nec potest non spectare: nec est illic distinguere, rationem Metaphysici, à ratione Scientis. Actus item vestitus consideratione recti Logicè, est non nisi Logicus. Ergo & actus virtutum moralium, erunt actus illarum virtutum, quarum formali vestiuntur.

Spe-

Specificatioq; Physica à motivo desumpta, intrante tamen cancellos virtutis, vel vitii, non discernitur à ratione moralis virtutis. Tum quia. Deberent multiplicari habitus sine necessitate, ut alius sit, qui desiderat æqualitatem in alio iustitiam, & alius, qui desiderat in se. Tum quia. Ad rationem formalem talis actus, non aliud requiritur, nisi actus, & tale, motivum formale. Et, hoc probat inductio in omnibus actibus, sine disputatione, talibus. Resolviturque in illud principium: quia effectus formalis, nihil aliud est, nisi subjectum capax illius forme, & forma unita. Hic autem subjectum, quod est capax illius motivi, est actus humanus, & forma, est ipsum formale, seu motivum. Ergo resultat debet talis actus formaliter. Tum quia. Si quid obesset, quominus ille actus, quo creditor desiderat sibi solvi à debitore, foret iustitialis, id obesset: quia non esset ad alterum, sed esset ad alterum. Quod probatur? quia ille assumens honestatem æqualitatis iustitialis, hoc ipso vult innexa illi æqualitati, adeoque refutat virtualiter omnia illi contraria, & amplectitur innexa: consequenter, amplectitur essentialia illius, adeoque alteritatem: est enim impossibile velle essentialiam alicujus, & nolle illius essentialia essentialia; adeoque nolle alteritatem innexam iustitiæ. Unde virtualiter hic intercedit actus. Volo solutionem debiti, non quia debitum meum est; sed, quia est debitum: ita, ut, si per impossibile, ego desiderans distinguere à me creditore, vellem nihilominus illi satisfieri; hæcque alteritas posset appellari, alteritas æquivalens, & moralis.

Quia tamen urgeri posset: Quod talis alteritas, non sit ad iustitiam sufficiens, hinc aliter illa salvari posset. Nempe, quia actio ab illo desiderata, dicit alteritatem sufficientem: importat enim actum solutionis ponendum à creditore, in quo objecto est sufficiens alteritas, non quidem alteritas desiderantis, sed alteritas inclusa in objecto desiderato. Tum quia, ut dictum in materia de Pœnitentia. Possum bene detestari peccatum alienum, ex motivo Pœnitentiæ, ita, ut ille actus dicatur esse virtutis Pœnitentiæ. Ergo & desiderare possum ex motivo iustitiæ, ut alius sit iustus, ita, ut actus ille, sit actus iustitiæ. Et, certè, si non esset hic actus iustitiæ, vel maximè esset actus virtutis œconomice, vel amoris rationabilis sui; quod non potest esse: quia motivum illius actus nempe æqualitas, non est motivum amoris sui.

SUPPONO 3. Distinctas esse has propositiones. Desiderans sibi fieri solutionem ex motivo æqualitatis, facit actum virtutis iustitiæ; & alia hæc Propositio. Desiderans sibi fieri solutionem, est sibi iustus. Prior propositio non plus vult, quam actum esse elicatum ex motivo iustitiæ; posterior autem requirit alteritatem juris, & obligationis; nemo autem sibi ipsi ob-

ligatur. Et sicut, dum Paulus vult à Petro satisfieri Andræ, non est iustus Andræ Paulus, quamvis inter Paulum & Andream intercedat alteritas, quæ ad iustitiam requiritur; sive illa alteritas sit naturarum, sive suppositorum: ex eo quia non intercedit alteritas juris & obligationis. Sic, nec in præsentia, desiderans solutionem sibi fieri, erit sibi iustus. Ex quo ulterius deduces, eum, qui sibi desiderat fieri gratitudinem, idque ex motivo præciso virtutis gratitudinis, non esse tamen eum sibi gratum: quia nec sibi est obligatus. Et sic de cæteris quibuscunque virtutibus.

Quod ipsum ulterius in hoc fundatur. Quia tales denominationes, sunt denominationes ad placitum, poteruntque adstringi, ut non denominent, nisi posita alteritate, fundata in iure & obligatione, quæ, quia non intercedit, dum aliquis vult sibi fieri gratitudinem, solutionem, &c. fit, ut non debeat dici gratus, iustus, &c. Et, sicut non dicitur, solvens debitor, qui habet voluntatem solvendi, eo quod solvens, supponat ex usu humano, pro actuali exhibitione debiti; Sic nec vocabitur iustus, qui sibi ipsi ex motivo iustitiæ desiderat fieri solutionem.

His ergo suppositis.

RESPONDETUR 3. Desiderantem sibi solvi, iuste id agere, si faciat ex motivo præciso æqualitatis, ut dixi supposito secundo; non tamen, si faciat ex alio motivo, ut dixi supposito primo; diceturque iuste agere, hoc est, ponere ex motivo iustitiæ actum. Sed non dicetur iuste agere h. e. esse sibi ipsi iustus, ut dixi supposito tertio. Et tunc ille actus, non erit quidem ad alterum, alteritate, quæ dicatur ille sibi ipsi esse iustus; erit tamen ad alterum, alteritate æquivalenti & morali. Vel si hac non sit contentus, erit ille actus ad alterum, alteritate inclusa in objecto desiderato.

Quare autem non debeat dici ebriosus, quod sit temperans, etiam si velit alium sobrium, dictum in materia de Pœnitentia. Et certè, etiam in linea iustitiæ, dantur denominationes sine alteritate formali, si cætera adsint: denominatur enim aliquis iuste accipiens, non tamen accipiendo suum, iustus: deficiente, scilicet, obligatione, &c. Et, aliquis sibi indulgens, facit actum internum virtutis mortificationis; si honestate macerationis sui moveatur; licet non denominetur mortificatus; ita & in præsentia: arguendo, scilicet à magis noto ad ignotius, & controversum.

Expediit etiam dici posset, talem actum esse revocabiliter, & reductivè non nisi spectantem ad iustitiam, licet in aliquo deficiat, ostenditurque ideo hæc alteritas aliqualis, ut ostendatur revocabilitas ad formale iustitiæ.

INSTARI potest contra hanc Responsionem. Si quis, aliquid sibi optet, est sui amans. Si quis etiam optet alteri; est etiam amans. Er-

* B 2

go,

go, universaliter, idem habitus; charitatis, vult & sibi, & alteri bene. Ergo, eadem virtus iustitiæ, circa jus proprium, & alienum versari potest.

RESPOND. Hanc Instantiam tria posse intendere. Imprimis, quod aliquis debeat dici iustus erga se, sicut & amans sui: & hoc negandum est. Ratio, quia denominatio iusti, ex usu & acceptione humana, fundata in hoc, quod etiam debeat esse virtus ad alterum quâ talem, exigit, ut non cadat in eum solum, qui elicit actum iustitiæ, sed in eum, qui habet alteritatem debiti; nemo autem sibi ipsi debet. Supponitur autem qui iustus alteri est, supponitur, inquam, obligatus iustitiam; ita, ut si non satisfaciatur, committatur iniuria. Nemo autem sibi obligatur, vel iniustus sibi esse potest. Secundo, potest intendere, quod idem habitus principietur amore sui, & aliorum, adeoque, quod idem habitus principietur desiderio solvendi sibi, & ipsam solutionem, modo fiat utrumque ex eodem motivo; & sic huic Instantiæ debet concedi totum. Denique hæc Instantia intendere hoc potest; quod jus proprium sufficienter formet virtutem iustitiæ, & versans circa jus proprium, dicatur sibi iustus; & hoc falsum est, & propter usum vocis, & propter defectum illius juris in obligando, eodem, qui habet jus; cum, si illum obligaret, non jam jus, sed debitum illius esset.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

OBJICIT sibi secundò Lugo. Petrus potest petere, ut occidatur à Paulo, quæ petitio, est contra iustitiam: quia etiam illius impletio, est contra iustitiam; hinc suasio etiam occisionis, posita in illa petitione, erit contra iustitiam, & tamen, non contra alterum. Ergo apparet iustitiam non esse virtutem universaliter ad alterum. Item v.g. potest maritus cedere jure suo, & tamen id faceret contra iustitiam: quia, & peccatum illud erit contra iustitiam, & tamen cessio illa, non est peccatum ad alterum. Ergo iustitia non est virtus ad alterum.

RESPONDETUR. Jus ad vitam & conjugem, duplex esse. Quoddam privatum, & hoc cedit Petrus, & maritus, neque tunc peccabitur contra hoc jus, ut post Lessium, docet Lugo citatus n. 19. Secundum jus est publicum, & ita Respublica habet jus in vitam privatorum, non solum auferendam, sed etiam conservandam, habet item jus in conjugem & Respublica, bonumque commune, cui opponitur, promiscuus corporum usus. Hinc cedens jus ad vitam, vel conjugem, peccat contra hoc jus; adeoque committit iniustitiam contra alterum: hinc & occidens, vel adulter, hoc jus solum præcisè violando, committit iniustitiam contra alterum.

Quod ipsum sic ulterius explanari potest. Unum idemque Objectum capax est plurium ti-

tulorum in eo genere, in quo Objectum est. Sic v.g. in genere sciendi, una eademque Conclusio inferri potest ex pluribus præmissis, etiam diversarum scientiarum: sic enim conclusionem de bonitate operationis intellectualis, infert & Logica, secundum præmissas bonitatis Regularum, & Physicus, secundum præmissas bonitatis, vitalitatis clausæ, Ethicus, secundum præmissas bonitatis actui morali inclusæ. Et Metaphysicus, secundum præmissas bonitatis, pro attributo supponentis. In genere etiam volendi, unus idemque finis, bene appeti potest ex pluribus motivis. Sicut ergo unum idemque Objectum, capax est plurium titulorum, ita & una eademque res, potest pluribus ligari iuribus. Posito autem, quod eadem res pluribus titulis ligetur, fit imprimis, ut abdicatio unius tituli, non sit abdicatio alius tituli, & juris: hoc enim ipso, non essent illa plura iura, cum nec plures obligationes. Cum jam de obligatione unius juris, foret deobligatio alius juris: fit rursus, ut interdum iura & obligationes omnes, sint in ejusdem manu, interdum non in ejusdem. Et ita, jus altum, non est in manu privatorum; & unus privatus non potest cedere juri alto. Si item idem bonum duo privati possideant, unus privatus non potest cassare jus alius; quod tunc universaliter contingit, quando titulus, alius est, fundans aliud jus; vel si est simile jus, saltem est alterius personæ; tunc enim cessante una obligatione, manet alia obligatio.

Quod in præsentis applicatur. Ad eandem vitam, habet jus privatus, habet etiam communitas & Respublica: quæ iura duo sunt distincta, & obligatio eorundem; & quia jus privatum, non subordinat sibi jus publicum, sed è converso; hinc cessio juris privati, non erit cessio juris publici, seu alti; quo posito, petens se occidi, agit contra suam vitam, ligatam jure alto Reipublicæ: adeoque committit iniustitiam, qua agit contra jus alterius; occidens etiam non agit quidem contra jus occisi, quod jam est remissum, & deobligans, sed agit contra jus communis, quod habet ad illam vitam. Quæ autem dicta sunt de occisione, proportionaliter dici debent; de usu alienæ, cedente marito.

OBJICITUR 3. Adferendo varias Instantias, quæ probant, posse esse actum iustitiæ sine alteritate.

PRIMA Instantia est. Si aliquis tutor ex bonis clientis satisfaceret sibi, esset iustus sibi, & tamen idem respectu sui, non habet alteritatem. Idemque contingit, cum aliquis thesaurarius ex bonis communis, sibi privato obligatæ, solvit sibi.

RESPONDENT Aliqui. Quod Tutor & Thesaurarius, non solvant sibi quâ sibi, sed quâ duplici moraliter personæ æquivalent. Unde publi-

publica persona solvit sibi, quā privata, & persona tutoris sibi solvit, ut v. g. Petro. *Hec Responso*

NON SATISFACIT. Quia per illos, qui desiderat sibi solvere alium, non facit actum iustitiam, nec potest illic subdividi persona desiderantis, in personam cui est solvendum: Ergone in presenti dabitur talis subdivisio, idque in principis illorum. *Hinc aliter*

RESPONDETUR 2. Quod si aliquis Tutor, vel Thesaurarius faciat id, motivo boni proprii, non sit facturus actum formalem iustitiae. Si autem id faciat ex proprio motivo illius virtutis, faciet actum iustitiae, qui habebit alteritatem, non in ipso satisfaciente, sed in eo, cuius nomine facit, & cuius obligatio est sua moraliter. Sed denominabitur ē, ipse sibi iustus? Videtur denominandus. Ratio, quia in primis non facit id nomine proprio, sed nomine residuo à se communitatis, quae sufficientem alteritatem habet ab illo, prout privato: facitque idem Tutor, non nomine proprio, sed nomine Clientis, inter clientem autem, & ipsum, sufficiens reperitur alteritas. Quando autem desiderat sibi satisfieri ab alio, non id desiderat nomine alieno, sed proprio.

Ex alio etiam capite, posset dici, sibi ipsi esse iustus: quia si non intelligatur cessisse juri proprio, tenetur sibi satisfacere; est ergo in eo obligatio debiti, & solutionis, qualis non est, cum desiderat sibi solvi ab alio.

Quod autem sit in eo obligatio debiti & solutionis, sic explicari posset. Quia haec Major certa est. Tutor obligatur ex iustitia satisfacere nomine clientis, idemque proportionaliter applicari debet, ad Thesaurarium. Ergo nisi ipse voluntaria cessione, eximat se, ab illa Majori, includetur in illa. Ergo etiam & sibi, qua creditor est, nisi jure suo cedat, debet satisfacere ex iustitia. Quod autem illa universalis sit vera. Probat. Quia, cliens obligatur ex iustitia satisfacere omnibus, nisi jure suo cedant. Ergo & tutor, cum eandem moraliter personam constituat cum suo cliente? & quia tota obligatio tutoris, pendet ad obligationem clientis, cuius obligatio est sua moraliter, fit, ut cui est obligatus ex iustitia tutor, adeoque & sibi. Quia tamen hic, qui dicitur esse iustus, supponitur habere propriam obligationem, nec esse moraliter alius, ratione nominis, scil. ejus, cuius nomine satisfacit; fit, ut cum hoc in tutore & thesaurario non reperitur, non dicantur sibi ipsis iusti. Hinc dici potest, conformiter ad superiora, quod non sit sibi iustus: quia licet rationes adlatæ teneant, usurpatio tamen vocis, iustus, hoc sensu non procedit; cum, etiamsi sibi non solveret, non foret iniustus: nemo enim volens injuriam patitur.

SECUNDA INSTANTIA est. Unus idemque replicetur, occurrat sibi, & impingat colaphum,

se percutiens: poterit deprecari se percussum, & quidem ex iustitia. Ergo iustitia non requirit alteritatem.

RESPONDETUR conformiter ad dicta in Philosophia. Quod, replicatus seipsum percutere possit. Quod attinet ad hoc, an seipsum ex iustitia deprecaturus sit? duo quæri possunt. An illum actum possit facere ex motivo iustitiae? &, an sibi sit futurus iustus? Quoad primum; poterit se deprecari ex motivo honestatis, quæ est compensandi bono, malum: eritque actus hic, ad alterum, æquivalenter, adeoque, actus iustitiae æquivalenter. Sed eritne sibi iustus? consequenter ad dicta superius; non erit sibi iustus: quia hoc nomen, iustus, applicatum est ad reddendum debitum formale, ad jus formale, ita, ut scil. debitum, non sit jus, & è converso. In presenti autem debens, est formaliter habens jus, & è converso.

TERTIA INSTANTIA est. Quod, Christus satisfaciens pro peccatis ex iustitia, non solum Patri & Spiritui Sancto, sed etiam Sibi: & tamen quoad se, sine ulla alteritate. Ergo apparet, quod ad iustitiam alteritas non requiratur.

RESPONDETUR. Sicut dictum supra in simili. Christum ex motivo æqualitatis potuisse ponere suam satisfactionem, quæ respiceret alteritatem, non satisfactionis, & cui satisfecit, sed alteritatem obligati, & ejus, cui obligabatur: non fuisse tamen sibi ipsi iustum: quia hæc vox supponit, pro distinctione ipsiusmet satisfaciens, &, ejus cui satisfecit. Addo, quod satisfactio facta à Christo, elicitive pendebat à natura humana, quæ habebat alteritatem à Persona Verbi, cui satisfecbat, licet dignificative, penderet à Persona Verbi. Sed de hoc in 3. Parte.

Quando autem urgetur. Quod omnis virtus sit bonum habentis. Ergo si iustitia est virtus, non est ad alterum. Non convincit. Omnis enim virtus ex ratione sua generica, est bonum habentis: hinc, & iustitia ex ratione sua generica, est bonum habentis: decorat enim habentem, quod neminem injuriat; licet virtus secundum suam rationem differentialem ultimo, possit esse aliqua, bonum alius.

DIFFICULTAS III.

De reliquis Prædictis Iustitiæ.

IMprimis, quærendum erit: An iustitia sit virtus particularis? Deinde, an sit præstantissima virtus?

Punctum Difficultatis 1.

An Iustitia Particularis, sit Specialis virtus?

INDUBIÈ, iustitia, si non sumatur pro virtute cardinali, non est virtus specialis. Ratio, quia

* B

3

& c.

& esset specialis virtus, & non esset; esset quidem, ut supponitur; non esset autem: quia iustitia, prout contraponitur virtuti cardinali, est complexio omnium virtutum, complexio autem omnium virtutum, non est una virtus; sicut decem, non est unitas numeri: adeoque, nec virtus specialis: hæc enim duo pro eodem supponunt: Cæterum

DICENDUM. Iustitia, si sumatur pro virtute cardinali, in quantum supponit pro iustitia particulari, est specialis.

Antequam probetur Conclusio:

Explicanda est vis vocis. Ly, Iustitia particularis, quæ ex S. Th. hic q. 58. a. 5. cum opposito sibi membro, quod est iustitia Legalis, habito fundamento in Arist. 5. Eth. c. 1. & 2. sic explicari potest. Iustitia est virtus ad alterum, ut dictum supra, si est virtus ad alterum, quot modi sunt alteritatis, tot etiam erunt & virtutis ad alterum, seu iustitiæ. Quia verò modus alteritatis, est considerare alterum, vel tanquam singularem, vel considerare, prout alter supponit pro tota communitate; hinc fit, ut iustitia extendat se ad alterum singulariter, & ad alterum communiter, seu, secundum quod communitas est. Et quidem incipiendo explicationem ab hac extensione iustitiae ad alterum, quod alterum, communitas est. Illa sic proponitur.

Omnis communitas habet se sicut totum: si enim non haberet se ut totum, hoc ipso non esset cum aliis unitas; adeoque communitas, sed mera solitudo, unitas uniter, non communiter. Si communitas habet se sicut totum, inclusi in communitate habebunt se, sicut partes totius; si enim non se haberent ut partes, hoc ipso nec illud aliud haberet se ut totum; cum totum confurgat ex nexu, & ordine partium. Quod si singuli illius communitatis, habent se sicut partes, fit, ut sicut partes sunt totius, ita & bonum partium, sit bonum totius: quæ enim est proportio partis ad totum, eadem est proportio boni partis, ad bonum totius; hinc ordo ad illud bonum totius, erit ordo ad bonum communitatis. Quia verò hic ordo, si ponatur, est bonum actuale potentiae, debuit dari principium, in ordine ad ponendum tale actuale bonum. Et quia hoc principium erit perfectio potentiae, hoc principium debuit esse virtus: & quia hæc virtus respicere debet, ut dictum, aliud, tanquam communitatem & generalitatem, debuit dari virtus ad alterum, seu iustitia generalis. Et quia inquit S. Th. *ad legem pertinet, ordinare in bonum commune*, inde est, quod talis iustitia prædicto modo generalis, dicatur iustitia legalis: quia scilicet per eam homo concordat legi, ordinanti actus virtutum omnium in bonum commune. Quod autem attinet ad alterum membrum, quod est, iustitia particularis, ex dictis colligitur, quod cum actualis ordo ad bonum alterius particula-

ris, sit bonum actuale, debuit illius dari aliquod principium, quod indubie erit perfectio potentiae, ad alterum, adeoque virtus iustitiæ, quæ attendens ad bonum singularis, & particularis, bene appellari potest iustitia Particularis.

Hæc explicatione vocum; Ly iustitia Particularis, & Ly iustitia Generalis, posita.

PROBATUR 1. Conclusio. Illa est, ex communi acceptione, virtus specialis, quæ habet motivum suum speciale. Sed, ut infra probabitur, iustitia cardinalis habet suum motivum speciale. Ergo.

PROBATUR 2. Si iustitia cardinalis non esset virtus specialis, nec illi conveniret esse iustitiam particularem. Sequela probatur, quia ex quocunque principio iustitiæ cardinali competit esse iustitiam particularem, ex eodem proportionate competit illi esse virtutem specialem. Ergo, si non competit illi esse virtutem specialem, nec competit esse virtutem particularem. Antecedens probatur. Ex termino, qui est, alter particulariter, competit illi esse particularem virtutem. Ergo, & esse virtutem specialem: nec enim est major ratio unius, quam alterius. Exinde, id etiam colligi potest, quia numerando singulas virtutes cardinales, nullius illarum habet motivum: nam nec respicit motivum dirigendi sese ad regulam rationis, hæc & nunc, quam honestatem respicit prudentia; nec respicit honestatem adversa superandi, quod est proprium fortitudinis; nec respicit honestatem refrenandi appetitum a delectationibus sensualibus, sed honestatem æqualitatis ad ius particularis. Ergo, apparet habere illam proprium & speciale motivum.

PROBATUR 3. Si iustitia Particularis non esset virtus specialis, nemo prodigalis v. g. posset esse iustus, vel cujusunque alius virtutis defectum habens, Seq. probatur; quia virtus generalis debet omnes virtutes complecti: Sicut enim non est ro. si vel una desit unitas, sic etiam non erit generalis virtus si vel una desit: & tamen experimur malos in aliis generibus, in genere iustitiæ, & additionis alieni, bonos esse.

DICES. Saltem hoc sensu, iustitia particularis non est specialis virtus: quia non habet motivum distinctum ab aliis. Quod ipsum probatur; quia motivum illius coincidit cum absoluta ratione, & completa honestatis inclusæ in virtute Religionis. Quod ipsum probatur; quia Religio tribuit Deo ius suum, honorando eundem; completè autem honorari non potest, nisi honoretur etiam, prout est mandans, inter mandata autem ejus, est tribuere unicuique ius suum. Ergo hoc tribuere, spectabit ad virtutem Religionis. Idemque Argumentum, mutatis terminis, probabit, quod ab obedientia non distinguatur iustitia; quia obedientia mandat unicuique suum ius tribui.

RESPON-

RESPONDETUR. Si sumatur Religio, & obedientia, secundum rationem suam completam: hoc est, secundum vim imperandi, sic extendunt se ad æqualitatem Iustitiam. Nam una virtus potest imperare aliam. Cæterum, si completè Religio, & Obedientia sumantur, secundum vim eliciendi actus æquales Iuri alterius, & secundum præcisam attendentiam ad æqualitatem, sic, non se extendunt ad actus Iustitiæ, & objectum: sed ipsam æqualitatem, a se sibi ratione restringunt; nempe, quia æqualitate v.g. colitur Deus, consequenter dant locum speciali virtuti ad attendendum æqualitatem Iustitiam: ad eum modum, quo, quia Rectificabilitatem operationum restringit Physica, per vitalitatem, dat locum speciali habitui Logice, attendendi ad præcisam illarum Rectificabilitatem. Quæ omnia infundantur in hoc principio. Habitus & virtutes in tantum multiplicari possunt, in quantum ipsa objecta, & motiva possunt habere specialitatem suam, in qua listi præcisè possit. Idque probat inductio, & præter inductionem, hæc Ratio: Quia cum virtutes, & habitus objecto & motivo specificentur, sicut datur specialitas motivi, in quo præcisè stari possit, ita debet dari habitus & virtus specialis, cum secundum numerum motivorum & objectorum, tanquam specificativorum, sit etiam numerus habituum & virtutum; ad eum modum, quo, quot sunt differentiæ animalis, tot sunt species animalium. Et sicut animal, quod est de se Ratio Communis, attendit non nisi ad totitatem differentiarum, & secundum illas se multiplicat; ita virtus & habitus, quæ sunt rationes communes, attendunt ad totitatem objecti & motivi, & secundum illam, se multiplicant.

Punctum Difficultatis 2.

An etiam Iustitia Generalis, sic virtus specialis?

DICENDUM est. Iustitiam Legalem, seu generalem, esse specialem virtutem. Ut intentionem Conclusionis probetur, repetatur explicatio huius ipsius termini, Iustitia Generalis, ex supra dictis, ex S. Thom. hic q. 58. a. 6. in Corpore. In hocque ratio huius Iustitiæ Legalis stat, quod est, respicere Jus Communitatis, v.g. Patriæ, quæ talis: & insuper, ita proponitur.

Generale dicitur aliquid dupliciter. Generale Logice seu per prædicationem, sicut animal est generale ad hominem & equum, & ad alia huiusmodi: quia verò dici sequitur ad esse, licet magis notificetur per dici, sit, ut detur generale aliquid in essendo, quale est ipsum animal ut sic, homo ut sic, &c. similia. Hæcque duo per modum unius generalis sumuntur, sicut ipsum esse & dici, & sicut ipsum esse, intelligi. Secundo, est aliquid generale secundum virtutem, sicut

causa universalis: est generalis ad omnes suos effectus, ut, Sol ad omnia corpora, quæ illuminantur, vel immutantur per virtutem illius. Si comparentur hi duo modi generalitatis inter se, prima generalitas, non distinguitur ab his, quorum generalitas non distinguitur physicè: Genus enim pertinet ad essentiam speciei: in qua quia, identificantur genus & differentia, sit, ut generalitas illa, non distingatur physicè ab iis, quorum generalitas est. Quia verò Iustitia non se habet, ut genus ad alias virtutes v.g. Religionem, Prudentiam, &c. similia, sit, ut ex hoc capite, non possit dici habere indistinguibilitatem suam physicam à reliquis virtutibus; tribuitur tamen illi generalitas secundum virtutem: quia etiam illa ordinat actus, aliarum virtutum in suum finem. Sed hæc generalitas, non arguit indistinctionem illius à cæteris virtutibus: quia generale secundum virtutem, non est idem in essentia cum his, ad quæ est generale: quia non est eadem essentia causæ & effectus.

Quia verò finis iustitiæ generalis, est bonum commune: videndi sunt adhuc modi huius ipsius ordinis: qui quidem modus, duplex est: Nam aliqua ita ordinantur ad bonum commune, ut actus aliquo modo non nisi ad illud ordinentur; & sic, bonum est communitatis etiam prudentia, & temperantia subditorum, &c. Et si proportionaliter ordinata virtute ad bonum communitatis acciperetur iustitia, non distingueretur ab aliis virtutibus.

Deinde, ita aliqua ordinantur ad bonum commune, ut illud per se, & quæ tale respiciant, attendendo ad Jus quæ tale communitatis, & hoc est Iustitia illa Legalis, vel generalis, quam esse specialem virtutem.

PROBATUR I. Auctoritate Aristotelis 5. Eth. 1. ubi ita loquitur. *Ob id autem ipsum, & aliorum bonum, ipsa sola iustitia ex omnibus virtutibus, & habetur, & est, cum sit ad alium. Agit enim ea, quæ alii vel Principi vel Reipublicæ conferunt.* Ubi vult Iustitiam esse ex virtutibus unam, & quidem Iustitiam legalem: quia conducentem bono Reipub. & paulo ante, cum posuisset Iustitiam esse virtutem perfectam non absolute tamen, sed ad alterum, addit adhuc illam esse præstantissimam virtutem. *Complures enim in propriis quidem uti virtute possunt, sed in iis, quæ sunt ad alium, nequeunt. Et propterea sententia Biantis illa bene se se habet: Magistratus Virum ostendit. Ad alium enim est, & in societate, jam ipse magistratus consistit.* Ubi Arist. virtutem, societatem, seu bonum commune respicientem, appellat perfectissimam virtutem. Tertio etiam Polit. c. 3. ait, *quod non sit simpliciter eadem virtus boni viri, & boni civis.* Subsumit S. Thomas, cit. *Sed virtus boni civis est Iustitia generalis, per quam aliquis ordinatur ad bonum commune.* Ergo non est eadem Iustitia generalis cum virtute communi.

R. P.
TH. MILOD
J. A. NOWSKI
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

PROBATUR 2. Auct. S. Thomæ cit. Ex quo etiam hæc Ratio ponitur. Si iustitia generalis non esset specialis virtus, idè non esset, quia non esset distincta à cæteris virtutibus, quarum actus ordinat in finem; quod est bonum commune. Sed est distincta. Tum quia, Omnis causa & effectus distinguuntur inter se: Causa autem ordinationis cæterarum virtutum, est iustitia generalis. Ergo. Tum quia. Charitas potest dici virtus generalis, in quantum ordinat actus omnium virtutum in bonum commune; & tamen hoc non obstante, Charitas est virtus specialis. Ergo & iustitia generalis, specialis virtus erit. Tum quia, virtus respiciens bonum divinum, ut proprium objectum, est virtus specialis: Ergo & iustitia Legalis, quæ respicit commune bonum, ut objectum proprium, erit virtus specialis.

PROBATUR 3. In hoc, quod est Iustitiam legalem esse specialem virtutem, duo includuntur, quod Iustitia legalis sit virtus, & quod sit virtus specialis: utrumque illi convenit. Ratio prioris partis ex dictis est: Quia attendere ad bonum communitatis, quæ tale, est perfectio potentia, sicut malum, velle subrutam communitatem, quæ talem. Quod autem iustitia Legalis competat esse virtutem specialem; Ratio præter dictas est: Quia si non esset specialis virtus Iustitia legalis, vel ex eo non esset: quia attenderet ad objectum valde generale, quia non est istud magis generale objectum, quàm Ens, ut Ens; quod tamen à Metaphysica ita attingitur, ut à nulla alia scientia attingatur, & tamen Metaphysica est scientia specialis. Ergo idem dicendum est, de objecto generali iustitiæ Legalis. Vel certè ex eo non conveniret iustitiæ Legalis esse virtutem specialem: quia bonum communitatis est conditio innexa singulis virtutibus. Sed hoc adhuc non obstat, quominus ad hanc conditionem, ita innexam, specialis aliquis habitus intendat. Quod ipsum probatur. Quia Ratio Entis est etiam innexa singulis objectis scientiarum, & virtutum, & c. Et tamen, hoc non obstante, adhuc, Ens quæ Ens, est objectum specialis scientiæ. Ergo idem in præsentī dicendum. Vel ex eo, quod non haberet speciale suum motivum, & objectum, ex cuius specialitate deducitur virtutis specialitas, & hoc non quia attendentia ad Jus boni communis, nulli alteri virtuti convenit.

Solvenda hic sunt Rationes Buridani citati à Valentia.

OBJICITUR 1. In oppositum Auctoritas Arist. 5. Eth. 11. *Hæc Iustitia non est pars virtutis, sed integra virtus.* Et infra. *Quid verò virtus & Iustitia hæc differat, ex dictis patet: Vtraque enim eadem est.*

RESPONDETUR. Quando Arist. dicit iustitiam esse integram virtutem, & non partem

virtutis, intelligendus est, quod non particulare, seu id, quod non est integrum bonum, respiciat iustitia legalis, sed bonum commune seu integrum, solumque ponit, quod formalitas virtutis in formalitate iustitiæ inclusa, non sit distincta realiter.

OBJICITUR 2. Cum eodem. Relatio operis virtutis ad bonum commune pertinet quoque ad essentiam uniuscujusque virtutis & ita Arist. 4. Eth. c. 6. de Magnifico ait, *non enim Magnificus in suum, sed in publicum decus sumptuosus est.* Et 3. Eth. c. 6. similia habet, de forti. Ergo nulla est specialis virtus, quæ prædictum bonum intendat.

RESPONSUM supra: Relationem operis materiale ad bonum commune, omnibus virtutibus esse communem: sunt enim bonum communitatis virtuosi Viri; Relatio tamen operis formaliter, propter bonum commune, non est innexa singulis virtutibus: ad quod bonum sic sumptum attendere, sufficit ad specialitatem virtutis.

INSTAT. Si ex eo iustitia legalis habet specialitatem virtutis, quia respicit bonum commune quæ tale formaliter, debet etiam dari virtus specialis, quæ respiciat bonum commune domus, dicaturque iustitia domestica, quod tamen nemo admittit.

RESPONDET Esparza q. 11. ad 2. cum Arist. & S. Thomæ: dari talem iustitiam. Posset aliter satisfieri huic difficultati; nempe hoc, quod est intendere bonum communitatis, quæ est domus, quantum ad præsens, ex duplici motivo fieri posset. Imprimis, ex motivo: quia quamvis parva, communitas tamen est, præcisè, quæ attendendo ad formalitatem huius communitatis, & sic hæc virtus non erit distincta à iustitia legali, ut sic. Ratio. Tum quia, universale identificatur pro statu physico particularibus. Ergo & bonum commune ut sic, bono huic communi in particulari, & huic alteri. Ergo, ad eundem habitum utrumque spectabit: sicut ad eundem habitum Physicum spectat consideratio ut sic Corporis v. g. naturalis, & talis Corporis, ad eundem item habitum Logicum, spectat Logica definitio, ut sic, & hæc definitio: & sic de reliquis habitibus. Tum quia, quæcunque difficultas ostendetur in attendendo ad bonum familiæ, præ difficultate in attendendo ad bonum communitatis, hæc difficultas orietur, non ex ratione formali communis boni, quæ talis, cum utrobique eademque formalitas reluceat, idemque motivum specificans, sed tota difficultas erit, tenens se ex parte materiæ. Jam autem difficultas materiæ non specificat habitus, imò nec artes: hinc eadem statuari fingit ex cera & ligno Mercurium. Tum quia, universaliter, ubi reperitur motivi identitas, ibi est & formale habitus idem, ut inductio ostendit; & ratio probat, quia illius solius alietas discernit,

cernit, habitus, utpotè specificativa ratio, habensque se ita ac rationalitas vel rugibilitas, quæ sola distinguunt hominem & leonem. Cum ergo hic, ut supponitur, habeatur motivum identitas, quia supponitur esse motivum bonum domus, quatenus commune est, fit, ut sit etiam eadem species. Deinde hoc, quod est attendere bono domus, potest fieri ex motivo ditiſcendi v.g. providendi in senium, honorem per hoc augendi, &c. similia: & eo casu illi bono communis parvæ, quæ est domus, non attendit iam iustitia Legalis, sed rationabilis amor sui, & alii similes, proportionati habitus.

Obijciunt 3. cum eodem. Si non pertinet ad quancunque virtutem operari ex intentione boni communis, sequeretur posse virtutem male operari, quod est absurdum. Sequela probatur. Nam si actus alicujus virtutis, puta temperantiæ, sit laudabilis secundum alias omnes circumstantias, & malus duntaxat ob defectum circumstantiæ finis boni communis, poterit exerceri per temperantiæ, si ad eam quidem ea circumstantia non pertinet.

RESPONDETUR. Quod imprimis suppositio sit impossibilis: quia ratio boni communis, in quantum circumstantionat ipsum actum temperantiæ, est innexa omnibus illis circumstantiis, spectantibus ad perfectionem actus. Sed quidquid sit de hoc, directe dici potest. Hoc, quod est actum temperantiæ reddi malum ob defectum circumstantiæ finis boni communis dupliciter contingere potest. Imprimis ob defectum non ferendi se in illum finem, & ob actum positivæ nolitionis, & contemptus boni communis; posterior hic actus malus est, non quidem ex aliquo referibili in ipsum formale temperantiæ, sed ob annexum actum disordinatum, qui est contemptus boni communis. Si autem sit prior defectus; dupliciter adhuc contingere poterit. Imprimis, negligendo actum imperare, qui sit intentio boni communis, & tunc ille actus temperantiæ non erit malus, sed imperfectus, imperfectione tali, quæ potest contingere etiam circa alias virtutes. Secundo potest contingere ille defectus ex mero dictamine, quod ad temperantiæ non spectet intentio boni communis, quo casu non redditur ille actus malus, quia non facit tunc temperantiæ contra debitum, cum illa, quæ talis, bonum commune quæ tale non teneatur intendere.

Punctum Difficultatis 3.

An Iustitia sit Virtus præstantissima?

EXPLICAT I. Valent. & Ponit 1. Quod scilicet iustitia non sit præferenda virtutibus intellectualibus v.g. Prudentiæ, quod item Legalis, sit perfectior aliis omnibus virtutibus mor-

ralibus. Ratio, quia habet pro objecto bonum commune, quod præstat cuicunque bono particulari. Aliam etiam rationem hujus assignat: quia imperat omnibus virtutibus moralibus; sed hoc imperium non attollit illius dignitatem, cæteris paribus: quia ad invicem virtutes habent Jus sese imperandi.

Ponit Rursus Valentia. Misericordiam non esse perfectiorem simpliciter omnibus virtutibus moralibus: Ratioque est, quia misericordia non est formaliter charitas, licet ad eandem revocari possit: ea autem quæ ad aliquid reduci & revocari possunt, non est necesse habere dignitatem ejus, ad quod revocantur; aliàs cum sanitas pomi sit revocabilis ad sanitatem animalis, deberet habere dignitatem animalis. Quod autem Misericordia non sit formaliter charitas. Ratio est, quia potest aliquis moveri, non titulo amoris, sed titulo meræ honestatis, inclusæ in subventionem miseris: non autem titulo bonitatis, inclusæ in afflicto: ipsique in nobis experimur, alium affectum esse beneficiendi ex amore, & alium beneficiendi, quia miser est, quia sublevatione indigens; titulus autem miseriæ hic formaliter spectat ad misericordiam, in quantum misericordia specialis virtus est.

PONIT 2. Pietatem excellentiorem esse justitiæ particulari. Sed hoc etiam limitatione sui indiget, quia si nomine Pietatis veniat species aliqua justitiæ generalis, sic bene superior erit præ particulari: quia etiam ipsa bonum commune suo modo attendet. Sed si nomine Pietatis, veniat justitia, quæ sit justitia particularis, licet, ut dicunt, non rigorosa, sic non excedet principale suum; sicut nec alia revocabilia suum principale excedunt. Et certè laudabilitas tota Pietatis stat: quia est quædam species justitiæ, quamvis non rigorosa. Ergo ipsa justitia rigorosa, multo erit excellentior: ad eum modum, quo lux imperfecta, hoc est crepusculum expellit tenebras, multò magis expellet lux meridiana.

PONIT 3. Quod Religio sit excellentior justitiæ: quia objectum cui, nempe Deus, longè est excellentius quàm quodcunque aliud reperiibile in justitia, sive Legali, sive Particulari.

Concludit tandem Valentia, justitiæ particularem perfectiorem esse aliis virtutibus moralibus, quæ sunt circa bonum proprium, moderando passionem. Rationem dat. Tum quia, æqualitas ad jus alterius, majorem habet affinitatem cum præstantissima parte hominis, scilicet cum parte rationali, à qua nimirum sola potest id objectum percipi: cum tamen virtutes moderatrices passionum habeant objectum sensibile. Tum quia, objectum justitiæ, cum sit bonum alterius, trahit secum communicationem cum altero, in quo resplendet maximè ratio boni. Tum quia, objectum justitiæ ma-

ximè

R. P.
TH. MILOD
J. B. WSKI
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

ximè conducit ad bonum commune societatis humanæ, quod existit ex recta habitudine hominum inter ipsos.

Cæterum hæ duæ rationes postremæ, non sunt convictivæ.

Non secunda; quia multæ sunt virtutes trahentes secum communicationem cum altero, quæ tamen non sunt præstantissima virtus, talis est Magnificencia: nemo enim sibi, sed alteri Magnificus est. Fortitudo item defendens bonum commune, &c. similia, quæ cum nobilius bonum exponat, nempe ipsam vitam, nobilior deberet esse.

Non est etiam convictiva tertia Ratio: quia societas humana non est quid distinctum realiter ab ipsis hominibus individuis, hinc bonum individuorum, est bonum societatis; & tamen individuum bonum consurgit etiam ex aliis, non ad alterum, virtutibus; consequenter, præcisa ratio boni communis, consurgens ex recta habitudine individuorum inter se, non est prælativa unius virtutis supra alias.

Ex quibus, Inferes. Hanc explicationem valentiæ, adferre aliqua vera, & aliqua dubia, præcipue in modis probandi intentum.

EXPLICAT Secundo, Esparza. Et, cum supponat justitiam Legalem esse excellentiorem cæteris virtutibus: attendit enim ad bonum commune, quod particularibus præstat, habereque eam præminentiam, quam habet finis respectu mediorum; tandem de justitia particulari sic discurrit. Quod justitia particularis sit magis conspicua, magisque plausibilis ex sua natura, quam cæteræ virtutes morales, sive perfectiores, sive imperfectiores sint intrinsecè. Cujus rationem dat: quia aliæ virtutes morales consistunt in medio inter duo vitia, quorum alterum excedit, alterum deficit à ratione medii. Unde sit, ut medium ipsum appareat defectuosum, cum comparatur ad extremum excedens, appareat verò excedens, cum comparatur ad extremum deficient. Quapropter uterlibet vitiosus confundit facile virtuosum cum altero vitioso, difficileque agnoscit virtuosum, ut tale. Quod desumitur ex 2. Eth. c. 8.

Jam autem justitia, est quidem media inter duo extrema vitiosa, non tamen inter duo vitia; atque inde ex comparatione cum utrolibet extremo vitioso, agnosci facile potest, cum neutrum ex illis extremis opponatur alteri, sed sola virtus utrique.

Deinde aliæ virtutes non consistunt in indivisibili ex parte objecti: contingit enim alium esse magis, alium minus liberalem, atque ideo unum magis accedere ad alterum ex extremis vitiosis, quam alium. Unde facile confunditur virtuosus cum vitioso. Justitia autem consistit in indivisibili ex parte objecti: ideoque omnibus maximè conspicua est. Rursus, æstimatio & plausus aliarum virtutum devinctus

est certis nonnisi opportunitatibus, non usque adeò frequenter occurrentibus: Fortis enim æstimatur tempore belli, contemnitur tempore pacis. Justitia autem in bello, & pace est necessaria, & æque æstimabilis.

Denique, cum justitia solum tribuat unicuique quod suum est per se ac directè, nullam ex proximo, cui id tribuit gratiarum actionem, aliamve retributionem, aliamve retributionem, meretur, præcisè ex natura sui operis. Reliquæ autem virtutes, cum tribuant proximo, quod nondum erat ipsius, movent accipientem ad gratitudinem ac remunerationem. Quare exercitium cæterarum virtutum magis est obnoxium sinistra opinionioni de intentione operantis, turpis lucri causa &c. Claritudo autem, & plausus proprius virtutis, pendet ex opinione de recta intentione operantis. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia. Non attendit ad intentum: quia hic non quæritur. An justitia sit virtus? quæ facillimè possit discerni à non virtutibus, sed est intentio loquendi de excellentia illius intrinsecæ, quam habet, perfectioneque prædicationum exsuperante aliarum virtutum prædicationem. Tum quia, quod virtus stans in medio appareat comparatè ad illa extrema vitiosa; si sit res de malè judicante intellectu: id in præsentia nihil convincit: quia perverfè judicans, malum censebit, etiam restituere alienum. Si autem res sit de judicante secundum exigentiam objecti? nego quod virtuosus facile confundatur cum vitioso, & si quando aliæ virtutes sunt mediæ inter duo vitia, possunt trahi faciliè ad alterutrum; cum justitia, per explicantem, stet inter duo extrema vitiosa, cur ad alterutrum facile trahi non poterit? Tum quia, quod adfert, alias virtutes non consistere in indivisibili, si sensu sit, illas habere actus minùs & magis heroicos, itemque gradualem suam intensionem, hoc non dejicit, sed auget excellentiam aliarum virtutum, estque commune ipsi etiam justitiæ: Si autem sensus sit, alias virtutes non consistere in indivisibili, hoc est, non habere prædicta, in quibus essentialiter stent, qualis indivisibilitas est in omnibus etiam pluralitatem partium admittentibus, imò in ipso decennario v.g. numero; falsum est, quòd hoc sensu virtutes non stent in indivisibili. Si autem hoc sensu stant in indivisibili, cur non æque præstantes erunt, ac justitia? Tum quia, quòd fortis tempore pacis, non æque æstimetur, si sensus sit, non æque æstimari debet, falsa est propositio. Si autem sensus sit, non æque sui exercitium habet, vera est propositio, sed non suadens excellentiam, præ aliis justitiæ. Ratio. Quia cives malunt tempore belli, ut hîc & nunc pugnes, quam ut contractus justitiales celebres: & tamen, hoc minimè obstante, præfertur justitia aliis virtutibus. Tum quia, præcisus etiam hic titulus, quod justitiæ exercendæ major sit opor-

se oportunitas: excellentiam illius non salvat. Nam, imprimis, alia virtutes comparatae inter se, excedunt sese, & non raro hæ maximè, quarum minima oportunitas, ut actuum heroicorum, actus Martyrii, & tamen hic actus præferatur Christo reliquis actibus. Rursus, sicut in naturalibus, obvia sunt minimæ æstimationis; numerusque pretium demit; cur pariter in moralibus idem non dicendum: Imò spectabit hoc ad ordinem naturæ, ut excellentissima rara sint: idque idè, quia excellentissimorum rara principia; hinc ne occasiones illæ essent supervacaneæ, raræ à natura debuerunt ordinari.

Insuper actuum ipsorum iustitiam aliqui frequentius, aliteriùs sunt, numquidne jam hoc solo titulo, illi, qui ordinariè sunt, magis erunt illustres? Tum quia. Ultimum punctum attolendi iustitiam supra alias virtutes; non convincit. Nam quamvis iustus faciat, quod debet, reddatque unicuique quod suum est, non minus adhuc laudabilis est, quis enim cum non laudet, si non dirigat restitutionem ad finem vitiosum, quia illam v. g. potest dirigere ad captandam gloriam: quis item non laudet iustum in circumstantia plurium longè iniustorum? si item reddat tempore difficili, &c. similia: quibus videtur fieri retributio pro actu iustitiæ. Quod autem non det suum, sed reddat alienum, adhuc deficit dignitatem virtutis, sicut deficit dignitatem obsequii, aliàs ab obligato facti. Sique modus est attollendi virtutes, eò quod faciant non debitum; is etiam erit modus deprimendi iustitiam: cum in actu illius intercedat jus, & debitum, neque ab hoc debito absolvat iustitia: quod autem hoc ipsum debitum voluntate libera, & æque, ut ita dicam, titulo libertatis, gratuita facit, atque dum ponitur actus v. g. magnificentia, id etiam non attollit dignitatem iustitiæ, quia sicut aliarum virtutum actus, ex libertate facti, modò sint morales non merentur maximum plausum; ita nec merebitur iustitia; præcipue, cum in exhibitione illius actus, maximas partes obtineat æque libera voluntas. Et sicut scriptura laudat probum: quia cum potuisset facere mala, & non fecit: ita v. g. scripturae laudibus proportionando laudes obiectivas aliarum virtutum, hæc deberet esse præstantissima, quæ, cum posset non facere, facit, adeoque ponit indebitum. Hinc etiam opera supererogationis attolluntur supra alia opera; iustitia autem facit quod debet. Denique sicut actus heroicissimi charitatis per hoc non redduntur viliores, quia sunt obnoxii variis interpretationibus, hæc interpretationes sunt contemnendæ à viris cordatis; ita nec subduntur per hoc alia virtutes iustitiæ: quia iustitia non est obnoxia variis interpretationibus.

Stando tamen in mente S. Thom. q. 58. a. 12. Explicandum est, quomodo iustitia præemi-

neat inter omnes virtutes morales: dicitur morales, ut excludantur virtutes, quæ non tam ad nostros mores, inter nos regulandos, spectant, quàm versantur circa Deum, vel tanquam obiectum, ut in virtutibus Theologicis, vel tanquam finem cui, quomodo circa illum versatur Religio.

Punctum Difficultatis 4.

Suadetur hæc præstantia.

PRÆMITTO 1. *Anima nostra, sive identificet sibi suas potentias, sive non, dat nihilominus locum, ut una potentia, vel re, vel formalitate excedat aliam: Et sic indubiè, per omnes, potentia intellectiva excedit visivam ocularem, non quidem excessu entitativo, si hæ potentia identificantur; sed excessu formalitatis, oriundæ à diversis connotatis nobilioribus, vel minus nobilibus; & ita connotatum intellectus spiritualis, ad quod dicit ordinem intellectiva, nobilior est præ connotato visionis corporalis, adeoque formalisat, & ponit potentiam intellectivam nobiliorem, præ visivam, quæ etiam entitativè est dignior præ visivam, si sunt distinctæ hæ potentia realiter. Quæ dignitas non solum est inter potentias, quæ intra proximum genus idem non continentur, ut non continentur intellectiva & visiva, sed etiam inter potentias, proximum etiam idem genus participantes, quales sunt, ipsæ potentia sensitiva, inter quas potentiam tactivam ignobilissimam appellat Arist. & animalibus etiam imperfectissimis debitam; quod si dignitas potentiarum potest esse, etiam inter potentias, idem proximum genus participantes, poterit etiam esse inter potentias idem genus quod est appetitus, participantes; & quia possumus appetere aliquid, vel tanquam bonum non nisi rationale, adeoque extra sphaeram positum brutorum, vel aliquid commune etiam brutis, idque vel concupiscendo sensualiter, vel irascendo, fit, ut triplex confuscat appetitus, rationalis, concupiscibilis, irascibilis: quas inter potentias appetitivas nobilissima est appetitiva rationalis; quia etiam nobilissimum obiectum, circa quod nobilissimo etiam modo versatur, habet: nempe bonum naturæ rationalis.*

PRÆMITTO 2. *Quod si inter potentias appetitivas præstantissima est potentia appetitiva rationalis; etiam comprincipia virtuosæ, adjuvantia hunc appetitum, debent esse, proportionaliter loquendo, præstantiora comprincipiis virtuosis, adjuvantibus ignobiliores appetitus, quod ipsum sic ulterius explanatur. Res aliqua, quo perfectior & nobilior est, eò perfectiora determinat sibi principia, saltem titulo proportionis, ad quam Deus, & natura attendunt, horrentque tanquam*

R. P.
TH. MILOD
JANOWSKI
Tom 3. c. 4.
D. VI
6

tanquam monstrum, improprietates. Probat hoc Inductio. Nam tribuimus Angelis, quo perfectiores sunt, eò perfectiores & universales species, ex solo titulo, quia magis sunt proportionata: & si non concederentur magis universales, saltem concedi deberent perfectiores in entitate, continentiaque nobiliorum prædicatorum: Anima etiam, quæ præstantissima est, inter formas, præstantissimum comprincipium v. g. intellectum sibi vendicat, imò & ipsa organa totiusque corporis magnificentiorum structuram, sibi determinat.

Quorum omnium hæc ulterior, Ratio est: quia primus custos & Auctor proportionis, est Deus, & natura, cui proportioni contraveniretur, si digniori agentis non offerrentur digniora comprincipia. Hinc v. g. dedecet hominem rostrum avis, vel ungula bovis; imò si non haberet vim elevandi comprincipium, hoc ipso non esset illud agens dignius: restringeretur enim in dignitate agendi per comprincipium ignobilius, maluitque natura providere proportionatum comprincipium, quam tum primum suos defectus supplere; & sicut, si daretur optio animæ, malletne intellectum, an sensum communem ingeniosissimi animalis? vel, malletne Symmetriam pulcherrimæ avis, saltem quoad aliqua? eligeret nonnisi hanc Symmetriam, quam habet: ita natura & Auctor naturæ, quæ tales appetitus prævertit, providet illis proportionata principia. Quia autem appetitus rationalis est dignior reliquis, etiam comprincipia illius erunt digniora: consequenter, iustitia, quæ est comprincipium virtuosum debituque nonnisi appetitui rationali, estque in illo tanquam in subiecto, dignior erit.

PRÆMITTO 3. *Institiam, esse nonnisi appetitui rationali debitam, inde convincitur.* Datur proportio inter noscitivum & appetitivum. Hinc appetitus sensitivus non illuminatur in sua cæcitate per notitiam rationalem: nam hic nescit delectabilia spiritualia, quæ non est natus appetere appetitus sensitivus: & per notitiam sensualem, non illuminatur appetitus rationalis: quia hic non prosequitur voluptates corporales, ut tales: notitia enim, qua illuminantur animantia ad manducandum scænum, per cognitiam illius ad se convenientiam, non excitat, nec excitaret appetitum hominis, ad comedendum idem, sicque de reliquis, quæ ostendunt dari proportionem inter noscitivum & appetitivum. Quod ipsum in hoc ulterius fundatur: quia cum natura intendat semper bonum, etiam conferendo noscitiva principia, idem intendere debuit. Quia verò hæc bona non tantum sunt sensibilia, sed & spiritualia, debuit dari principium in creatura, corpus & Spiritum habente, utriusque boni perceptivum: quia verò perceptio hæc, non tantum perfici debuit tractione boni ad se, quod sit per repræsentationem intentionalem, quæ ponit possessionem objecti intranoscensentem: sed etiam perfici debuit, per tractionem, quæ objectum bonum, trahat potentiam ad se, debuerunt esse potentia trahibiles; & hi sunt appetitus. Et quia bona trahentia non tantum erant sensibilia, sed etiam spiritualia, debuit dari appetitus trahibilis, non solum sensitivus, sed etiam rationalis, ad servandam scilicet proportionem inter noscitivum & appetitivum, ut videlicet noscitivo rationali, responderet appetitus rationalis, & noscitivo sensitivo, appetitus sensitivus. Quod si datur proportio inter noscitivum rationale & appetitum rationalem, id dicitur nonnisi appetitus rationalis velle, quod nonnisi noscitivum rationale attingit: in hoc enim, ut dictum est, hæc proportio consistit. Cum autem honestatem æquitatis ad jus alterius, nulla alia potentia attingat, præter intellectum: est enim æqualitas illa non objectum sensuum; neque enim est vel colorata, ut percipiatur ab oculo; vel sonus, ut audiatur &c. sit, ut illam nonnisi intellectus percipiat: adeoque, ex dicta proportionem inter noscitivum & appetitivum, debet illam nonnisi appetitus rationalis prosequi.

PRÆMITTO 4. *Quod virtus nata prosequi aliquod bonum, sit virtus ejus potentie animæ, quæ illud bonum prosequitur.* Ratio præmissi est, imprimis inductio. Nam bonum v. g. quod prosequitur Metaphysica; est verum reperibile in ente, quæ ens est, spectatque Metaphysica ad intellectum, non ad voluntatem. E contra Charitas, cum sit nata prosequi bonum, quæ tale, virtus est, non intellectus, quæ ad verum attendit, sed voluntatis; cujus est attendere bono, quæ tali. Idem videre est, non tam in habitibus, quam in habilitatibus receptis in organis: nam habilitas Cytharificandi recipitur in manu, cujus est bonum, artificiosa tactio Cytharæ, & saltatoria facilitas non manus, sed pedes: eò quod saltus, sit bonum pedum.

Quod ipsum ulterius, in hoc fundatur. Quia regula universalis dividendi virtutes per potentias, debet esse aliqua: cum ergo non sit alia, quam ipsum objectum, illæ dicuntur virtutes hujus potentie, quæ idem objectum cum illa potentia habent. Cumque hæc divisio virtutum, ut sint hujus potius potentie, quam illius, sit divisio per specificationem virtutum, conditionemque earundem, cum ipsa conditio virtutum & specificatio ab objectis habeatur; etiam ut hæc illius sint potentie virtutes, ab objecto habebitur. Sicut ergo hæc potentia, ut sit hæc potentia, habetur ab objecto: ita ab eodem objecto habebitur, ut hæc virtus, sit hujus potentie virtus, cum qua potentia, illa virtus, convenit in objecto. Si autem virtus nata prosequi aliquod bonum, est virtus ejus potentie animæ, quæ illud bonum prosequitur, etiam iustitia

autem dictum est de liberalitate, idem proportionaliter dici debet de magnificentia.

RESPONDETUR. Cumulative cum iustitia sumptam liberalitatem, esse meliorem præ iustitia, sed non solam: quia si occurrat utriusque occasio, magis obligat iustitia generalis. Item non respicit majus bonum, quam sit bonum communis item videtur: Liberalitas recipi in concupiscibili, utpotè moderativa passionis, circa usum, & possessionem pecuniæ, cum iustitia recipiatur in appetitu rationali.

DICES 2. Cum Buridano, apud Valent. Nobilius est bonum proprium; quam alienum. Ergo, & virtutes, versantes circa bonum proprium, nobiliores sunt præ virtutibus versantibus circa bonum alienum. Iustitia autem, ex Arist. bonum alienum est. Anteced. probatur. Quia ordinata charitas incipit à seipso. Deinde, si bonum proprium non esset melius præ alieno, natura non ordinasset ita inclinationes, ut potius inclinarentur ad bonum proprium, quam alienum.

RESPONDET Valent. quod probet obiectio, quoad aliquid illas virtutes meliores esse iustitiā. Sed explicandum fuisset; cur illud, quoad aliquid, non sit principale in illis virtutibus? & si principale illarum virtutum, superat iustitiam, hoc ipso illæ virtutes meliores erunt: quia ad exaltandas virtutes, non est necesse, ut omnes illius formalitates meliores sint, sed ut principalis sit melior, hæcque denominatio à principali. Hinc aliter paulo

RESPONDET Esparza cit. quod etiam iustitia perficiat subiectum, sitque bonum ejusdem. Et, addit, quod intentio naturæ, & ordo charitatis, præferat bonum cuiusque proprium conjunctum cum bono alterius, illi bono, quod est limitatum ad suum subiectum, nec est diffusivum sui: nam bonitas sui diffusiva, est virtus divina.

Est & alius modus, satisfaciendi huic Argumento. Negando omne bonum proprium, esse melius alieno. Unde gloria Dei, quæ est bonum extrinsecum Dei, melior est bono proprio creaturæ. Magnitudo ergo boni pensanda est, ex ipsa conditione boni, si accedat prædicatum proprii, cæteris paribus, melius erit proprium. Ordo autem charitatis incipit à seipso, si cætera sint paria. Unde tenetur privatus suæ vitæ non parcere, ut tueatur vitam Principis. Jam autem in præsentia, melius est bonum reddere alienum, non necessariis detractis, quam habere superflua.

DICES 3. Multæ virtutes versantur circa difficilius, præ iustitia. Ergo meliores sunt.

RESPONDETUR. Illarum melioritas attendi debet ex subiecto, in quo recipiuntur: & ex obiecto; non ex difficultatibus vincendis: quia ipsa victoria difficultatum, habet se per modum materialis in virtutibus; excellentia autem at-

tenditur pænes formale. In artificio atis enim ignobilior est, v. g. Faber, præ Aurifabro, quamvis prior, plura laboret.

DICES 4. Plus plauditur forti & liberali, quam iusto.

RESPONDETUR. Id sit plausu, inquit Esparza, gratificante & obsequente propter acceptum beneficium; sed non laude magnificæ te & morali, quæ ex dignitate motivi virtutis desumitur, aliisque, de quibus supra.

DICES 5. Ex istis quæ sibi opponit Esparza. Ea quæ sunt magis necessaria, magis obvia sunt, & hoc ipso viliora, sic aqua magis indigemus magisque abundamus, quam vino; terra quam gemmis, &c. Ergo & inter virtutes ea est minus perfecta, quæ est magis necessaria, reperiturque in pluribus: talis autem est iustitia etiam per nos.

RESPONDETUR. In primis lucem esse valde necessariam maxime obviam, & tamen lux est quid præstantius, quibuscunque luminibus lapidum, raris. Nihil est magis necessarium & magis obvium, quam ipsius præsentia Dei, quæ non vilificatur per hoc. Deinde si spectetur præcisè ratio obviæ, per hoc potest utrunque ratio excellentiæ obtundi potius, quam diminui; sed si principale alicujus prædicatum excellentiam importet, illud excellentius erit, quod in præsentia contingit: quia prædicatum illud, quod & ratione subiecti, & ratione obiecti competit iustitiæ, estque in illa principale, supplet in reliquis alios defectus. Ex his autem.

COLLIGES. Quod genus in definitione iustitiæ ponendum, sit, virtus moralis ad alterum.

QUÆSTIO II.

Quid pro Differentia dicat Iustitia.

IN differentiis Logicis sunt aliæ differentiæ subalternæ, aliæ specificæ. Subalternæ in aliquo quidem genere faciunt quidem differre; sed ita, ut sint ratio conveniendi, etiam essentialiter, aliis. Et ita vegetativum distinguit quidem hominem à lapide, sed non distinguit à flore, à quo essentialiter differt homo. Sed specificæ differentiæ sunt tales, ut faciant ita differre, ut non sint ratio conveniendi essentialiter aliis: & ita rationalitas est ratio differendi talis, ut in illa non conveniant cætera animalia, quæ sunt bruta. Consimile quid contingit in differentiis scientiarum, virtutum, &c. ipsorum enim habituum differentia, petitur ab obiectis, in quibus ratio materialis habet se, sicut differentia subalternæ: Ratio autem formalis habet se, sicut differentia specificæ: sicut enim differentia subalternæ, est quidem ratio differendi ab aliquibus, ita tamen, ut sit ratio conveniendi etiam